

LAS PALMAS HET PLAN

U I T W E R K I N G

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Woord vooraf

Hoofdstuk 2 Drie stappen voorwaarts

- par 2.1 Een toekomstgerichte culturele infrastructuur voor oude en nieuwe media
- par 2.2 ICT in dienst van de cultuur en als cultureel object
- par 2.3 Het gebouw, de inhoud en het publiek

Hoofdstuk 3 Enkele functies nader belicht

- par 3.1 Publieksfunctie
- par 3.2 Laboratoriumfunctie
- par 3.3 Archieffunctie
- par 3.4 Informatiecentrum

Hoofdstuk 4 Versterking van de netwerkstructuur

Hoofdstuk 5 De organisatie Las Palmas

- par 5.1 Organisatiestructuur
- par 5.2 Formatie
- par 5.3 Sociale aspecten

Hoofdstuk 6 Een visionair ontwerp

- par 6.1 Ontwerp Las Palmas
- par 6.2 Ontwerp depot Robert Fruinstraat

- Hoofdstuk 7 Financiële randvoorwaarden

- par 7.1 Stichtingskosten Las Palmas
- par 7.2 Overige investeringen Las Palmas
- par 7.3 Robert Fruinstraat
- par 7.4 Frictiekosten
- par 7.5 Exploitatie Las Palmas
- par 7.6 Dekkingsplan Las Palmas

Hoofdstuk 8 Op weg naar 2001

Hoofdstuk 9 Samenvatting

Boekmanschting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

1. Woord vooraf

volgend hoofdstuk

'De Raad vindt het van het grootste belang dat een culturele instelling in het leven wordt geroepen die een cultuurhistorische en maatschappelijke context biedt voor de diverse uitingsvormen van beeldcultuur. Het gaat hier om de beeldtaal die zich ontwikkeld heeft onder invloed van de technologische media: fotografie, film, televisie en nieuwe media,' aldus de Raad voor Cultuur in zijn advies over een Instituut voor de Beeldcultuur, mei 1999.

Op verzoek van de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCenW) heeft een werkgroep bestaande uit de directies van het Nederlands Foto Instituut (NFI), het Nederlands Fotoarchief (nfa), het Nationaal Fotorestauratie Atelier (NFrA), het Filmmuseum, V2_ Organisatie (V2_) en een onafhankelijk voorzitter, tezamen met Benthem Crowel Architecten een voorstel uitgewerkt voor de oprichting van een Internationaal Centrum voor Foto, Film & Mediatechnologie. Bij de werkzaamheden is dankbaar gebruik gemaakt van de expertise van een ICT-adviseur van KPN, die door bemiddeling van de Stichting Kunst & Zaken te Rotterdam kon worden ingeschakeld.

Het Internationaal Centrum voor Foto, Film & Mediatechnologie wordt gevestigd in het gebouw Las Palmas op de Kop van Zuid in Rotterdam. De winst, die met de creatie van dit Centrum in Las Palmas wordt geboekt is meerledig:

- De samenwerking in Las Palmas is een reële afspiegeling van de ontwikkelingen, die op de terreinen fotografie, film en nieuwe media gaande zijn. Daarnaast wordt een lacune in het museale landschap opgevuld, namelijk het aandachtsgebied nieuwe media. Tegelijkertijd wordt de museale infrastructuur voor de fotografie en de cinematografie aanzienlijk verbeterd.
- Las Palmas bevindt zich met zijn combinatie van geavanceerde Informatie- en Communicatie-technologie (ICT), museale collecties op de terreinen van oude en nieuwe media en geconcentreerde kennis straks in de positie om een laboratoriumfunctie te vervullen voor de inzet van ICT voor culturele en educatieve doeleinden.
- Een markant architectonisch monument in de stijl van de nieuwe zakelijkheid, waarvan nog slechts enkele overblijfselen naar behoren zijn gerestaureerd, wordt in zijn oude glorie hersteld om plaats te bieden aan nieuwe culturele functies. Las Palmas vormt letterlijk het middelpunt van de uitbreiding van het centrum van Rotterdam op de Kop van Zuid.

Binnen Las Palmas verschaft de ene discipline context aan de andere, zodat nieuwe verbanden kunnen worden gelegd en een onuitputtelijk reservoir aan inhoud ontstaat. Dit versterkt ook de afzonderlijke instellingen. De bundeling op een nieuwe plek zal bovendien een toename en een accentverschuiving van de publieksactiviteiten betekenen, waardoor meer publiek wordt getrokken dan de optelsom van bezoekersaantallen van de afzonderlijke instellingen.

De opdracht van de Staatssecretaris aan de werkgroep, gedateerd 22 Juni 1999, was om vóór 1 oktober 1999 het programma van eisen verder uit te werken, een schetsontwerp te maken voor de verdeling en de inrichting van de ruimte, de investeringen te begroten, een dekkingsplan op te stellen alsmede een tijdplanning aan te geven. Een niet geringe opgave voor het korte tijdsbestek van drie zomermaanden. De voorliggende uitwerking bevat alle gevraagde elementen. Voor het gedetailleerd uitwerken van inhoudelijke programma's en een organisatiestructuur was de gegeven tijd ontoereikend. Dit worden de voornaamste opgaven in de komende fase.

In de volgende hoofdstukken wordt beschreven hoe activiteiten, gebouw en organisatie zich tot elkaar zullen verhouden en wat straks van Las Palmas mag worden verwacht. Door het samengaan van het nfa, het NFI en het NFrA tot één Nederlands Fotomuseum zullen er in totaal drie instellingen in Las Palmas worden gevestigd, welke de drie pijlers foto, film en mediatechnologie vertegenwoordigen. Zij zullen gezamenlijk geheel nieuwe museale terreinen betreden en zetten hiervoor delen van hun eigen menskracht en middelen in. Daarbij gaan de gedachten uit naar de oprichting van een 'vereniging' Las Palmas (ook wel het 'collectief') die, onder leiding van de directeuren van de drie zelfstandige organisaties, een aantal inhoudelijke en facilitaire taken voor haar rekening neemt. De organisatiestructuur is erop gericht interne samenwerking te stimuleren, maar tegelijkertijd blijft elke partner zijn huidige taken en functies op het eigen terrein onverminderd uitoefenen. Het is van groot belang om het hoge, vaak specialistische niveau van het huidige werk te handhaven omdat het kwalitatieve niveau van de gezamenlijke activiteiten hierdoor namelijk in hoge mate wordt bepaald.

Voor de sociale implicaties van de verhuizing van het Filmmuseum naar Rotterdam wordt grote aandacht gevraagd. De inzet van de directie van het Filmmuseum is dat alle medewerkers in principe meegaan en hetzij verhuizen hetzij gaan forenzen. Om tegenwicht te bieden aan het ongemak van met name het reizen (gemiddelde toename van de reistijd met 3 uur per dag) en om medewerkers tegemoet te komen die onverhoopt niet mee kunnen gaan is een ontwerp-sociaal plan opgesteld, dat als bijlage is toegevoegd.

In het Rotterdamse bidbook (maart 1999) is uitvoerig ingegaan op de huidige taken en functies van de betrokken instellingen en op hun redenen om de samenwerking met de andere partners te ambiëren. Het voorliggende stuk borduurt voort op deze informatie en beoogt in de eerste plaats zichtbaar te maken wat de meerwaarde van de samenwerking in Las Palmas zal zijn. Het concentreert zich op de samenwerkingsterreinen. Daarnaast zullen de partners afzonderlijk in december een vierjarenplan bij het ministerie van OCenW indienen. Deze plannen liggen in het verlengde van de uitgangspunten die hier zijn geformuleerd, maar ze zullen vooral een uitvoerige schets geven van de voorgenomen activiteiten op het bestaande eigen werkkerrein.

De gevraagde uitwerking van het Rotterdamse bidbook ligt er, de motivatie van alle betrokken partijen is maximaal, de locatie is ideaal en er zal met man en macht aan worden gewerkt om Rotterdam Culturele Hoofdstad van Europa in 2001 met de opening van Las Palmas op te luisteren.

Maar extra financiële inspanningen van overheden vormen een *conditio sine qua non*. Wil Las Palmas een vliegende start maken en ook op langere termijn naar behoren blijven functioneren, dan zijn aanzienlijke investeringen noodzakelijk en zijn structureel extra middelen nodig.

Het woord is nu aan diegenen die de voorwaarden kunnen scheppen voor het ontstaan van een unieke en in alle opzichten geavanceerde instelling.

Directeuren,

A.M. Adriaansens, V2_Organisatie
V.F. Blotkamp-de Roos, Filmmuseum
F.H. Bool, Nederlands Fotoarchief
H.C de Herder, Nationaal Fotoherrestauratie Atelier
L.C.B. van der Molen, Nederlands Foto Instituut

Rotterdam, 30 september 1999

Hoofdstuk 1 Woord vooraf

Hoofdstuk 2 Drie stappen voorwaarts

2. Drie stappen voorwaarts

Een toekomstgerichte culturele infrastructuur voor oude en nieuwe media

voorgaand/ volgend hoofdstuk

volgende paragraaf

De actuele ontwikkelingen op het terrein van de elektronische media moeten de wereld van de Nederlandse kunst- en cultuurinstellingen stof tot nadenken geven.

Illustratief is de korte maar bewogen geschiedenis van het internet. In mei 1993, dus pas zes jaar geleden, werd internet in Nederland voor het eerst publiek toegankelijk. Kort daarvoor was hetzelfde gebeurd in de Verenigde Staten en enkele andere landen. In de luttele jaren die sindsdien zijn verlopen heeft internet in ons land een miljoen gebruikers gekregen en een plaats veroverd in kunst en cultuur. Grote internationale musea - waaronder het Guggenheimmuseum en het Whitney Museum in New York en het Zentrum für Kunst und Medientechnologie in Karlsruhe - hebben internetkunst tot een belangrijk aandachtsgebied gemaakt. Het gaat hier niet om een op zichzelf staand verschijnsel, maar om een aspect van veel bredere, ingrijpende veranderingen in onze samenleving.

Met moderne mediacultuur worden hier kunst- en cultuuruitingen bedoeld die reproduceerbaar zijn en in beginsel massaal kunnen worden verspreid met gebruikmaking van foto- en filmtechnologie of elektronische media. De nadruk ligt in Las Palmas op visueel georiënteerde media als fotografie, film, televisie, computer- en videokunst, internetkunst, videoclips en computerspellen. Ze onttrekken zich veelal aan het onderscheid tussen hoge en lage cultuur. De uniciteit van het kunstwerk, die voor de traditionele beeldende kunsten belangrijk is, heeft in dit verband minder betekenis. Gemeenschappelijke basis van deze media wordt in toenemende mate de digitalisering, de omzetting van de meest ongelijksoortige informatie in steeds dezelfde enen en nullen, die de technologische mogelijkheid schept voor grensvervaging in allerlei richtingen. Mengvormen van film, fotografie, computerkunst, videospellen, internet en televisie leveren nu al hybride varianten op met veelbelovende artistieke mogelijkheden.

Op het vertrouwde terrein van oudere media als film, fotografie en televisie zijn belangrijke ontwikkelingen gaande. De digitale technologie verovert een steeds grotere plaats in de fotografie. Het zal niet lang meer duren voordat de beeldkwaliteit van digitale foto's, die tot nu toe een belemmerende factor is geweest voor de acceptatie van digitale fotografie, op het niveau is van de oude negatief- en diaprocedés. Foto's op papier of dia houden hun eigen karakter, maar op veel kunstenaars oefent de vrijwel oneindige mogelijkheid om met digitale fotografische beelden te manipuleren een groeiende aantrekkingskracht uit. In de amateurfotografie is de digitale camera in opmars en groeit het gebruik van internet, en in de persfotografie is de digitale snelweg al een vanzelfsprekendheid geworden.

Het International Filmfestival Rotterdam introduceerde in 1996 het programma Exploding Cinema, dat sindsdien is uitgegroeid tot een centraal onderdeel van het festival. De programmabrochure van Exploding Cinema meldde dit jaar: 'De digitalisering van de film is vaak voorspeld, maar anno 1999 heeft hij al in grote lijnen zijn beslag gekregen. Niet in de vorm van de verblindende revolutie die door sommigen was voorzien, maar als een veelzijdig en geleidelijk proces.' Alle stadia van productie tot distributie van een film zijn nu digitaal mogelijk, waardoor verschillende ontwikkelingen in gang zijn gezet die de film nieuwe impulsen geven.

De centrale plaats van het medium televisie in de hedendaagse samenleving lijkt onaantastbaar. Toch kan hierin op termijn structurele verandering komen. Nu steeds meer digitale informatie in steeds kortere tijd kan worden overgebracht (ondermeer via de kabel) en een televisietoestel van een geheugen kan worden voorzien, nadert de tijd waarin traditionele vaste programmeringen en netten worden vervangen door televisie op bestelling. Programma's worden daarbij in een vingernip naar het geheugen van de ontvanger verzonden - eventueel geselecteerd op basis van individuele voorkeuren - waarna de consument op elk gewenst tijdstip zelf kan bepalen wat hij bekijkt. Hetzelfde is echter ook via internet te realiseren. Het onderscheid tussen televisie en internet zal dan ook vervagen. Het doet er eigenlijk niet toe of de televisie met internetmogelijkheden wordt uitgebreid of dat de multimediacomputer televisiefuncties zal overnemen. In beide gevallen ontstaat een nieuw - interactief - oog op de wereld. Via een en hetzelfde apparaat kunnen we straks televisieprogramma's of films bekijken of via internet computer- en videokunst en videospellen van hoog kwaliteitsniveau in de huiskamer halen. En veel van deze laatst genoemde cultuuruitingen zijn geen verbasteringen meer van andere media zoals film of theater, maar speciaal gemaakt voor presentatie via het beeldscherm. Een nieuwe multimedia-thuiscultuur lijkt voor de deur te staan. De massacultuur wijkt daarin voor de cultuur van een individualiserende netwerksamenleving.

De ontwikkelingen rond het publieke domein, waarvan de televisie onderdeel is, staan midden in de actualiteit van de nieuwe media.

Gezien het voorgaande is het steeds minder reëel de nationale instellingen op het gebied van moderne mediacultuur apart te houden. Willen de afzonderlijke disciplines het contact met actuele en toekomstige ontwikkelingen niet verliezen en wil het onverwachte niet tussen de wal en het schip raken, dan is een structurele onderlinge samenwerking gewenst.

Zelfs met een ouder medium als televisie houdt nu geen enkele instelling zich vanuit een cultureel en kunstzinnig perspectief bezig. Het Nederlands Audiovisueel Archief (NAA) doet onmisbaar werk voor de archivering van ondermeer televisieprogramma's, maar benadert ze vooral als informatiedragers.

De aandacht van beeldende kunstmusea voor computer- en videokunst is belangrijk maar vaak nogal eenzijdig, omdat hier primair een relatie wordt gelegd met de traditionele beeldende kunsten. Het verband met de massacultuur en met andere moderne media dreigt erdoor uit het zicht te verdwijnen.

Het voorstel van het nfa, het NFI, het NFra (hierna Fotomuseum), het Filmmuseum en V2_ om tot een hechte samenwerking in Las Palmas te komen, vormt een antwoord op belangrijke tekortkomingen in de constellatie van bestaande culturele instellingen en musea. Filmmuseum, Fotomuseum en V2_ kunnen - ieder met behoud van hun zelfstandige taken - hoekstenen worden rond een middenterrein waar nieuwe ontwikkelingen in al hun veranderlijkheid en onvoorspelbaarheid gevolgd, getoond, uitgelegd en verzameld kunnen worden, en waar de televisie als een te lang verwaarloosd cultureel fenomeen eveneens zijn plaats krijgt.

Hoofdstuk 2 Drie stappen voorwaarts

- par 2.1 Een toekomstgerichte culturele infrastructuur voor oude en nieuwe media
- par 2.2 ICT in dienst van de cultuur en als cultureel object
- par 2.3 Het gebouw, de inhoud en het publiek

Hoofdstuk 3 Enkele functies nader belicht

2. Drie stappen voorwaarts

ICT in dienst van de cultuur en als cultureel object

voorgaand/ volgend hoofdstuk
voorgaande/ volgende paragraaf

De Raad voor Cultuur heeft er terecht op gewezen dat de culturele dimensie van ICT tot nog toe onderbelicht is gebleven, terwijl deze juist een cruciale factor is voor het kwaliteitsbesef in de omgang met deze technologie. ICT biedt aan de ene kant ongekend grote en nieuwe mogelijkheden tot ontsluiting, overdracht en uitwisseling van cultuur, aan de andere kant voorziet ICT vormgevers en kunstenaars van nieuwe 'tools' en genereert aldus nieuwe culturele objecten. In Las Palmas zijn beide aspecten gelijktijdig aan de orde.

Binnen het Medialab van V2_ en in het kader van projecten van de andere partners of het collectief Las Palmas wordt de ICT ingezet bij het genereren van culturele objecten. Aan kunstenaars wordt de mogelijkheid geboden om met behulp van de geavanceerde ICT-voorzieningen aan de slag te gaan, waarbij eventueel ook gebruik kan worden gemaakt van archiefmateriaal. Deze activiteiten passen in het kader van de laboratoriumfunctie van Las Palmas.

De museale collecties (fotografie, film en nieuwe media), de activiteiten en de bundeling van kennis vormen culturele 'content', die door middel van de ICT-voorzieningen optimaal kan worden verspreid naar een breed publiek, specifieke doelgroepen en het onderwijs. Een belangrijk gegeven hierbij is dat de betrokken instellingen alle een uitgebreid netwerk van relaties en samenwerkingsverbanden met instellingen en individuen (deskundigen en scheppers) in binnen- en buitenland inbrengen. Hierdoor wordt Las Palmas tevens een verzamelpunt voor creativiteit en expertise die elders in de wereld aanwezig is. Naast het nadrukkelijk aanwezige fysieke Las Palmas zal er een virtueel Las Palmas bestaan dat zich manifesteert via websites en (multi)mediaproducties. Het aanbod via ICT zal gedifferentieerd zijn en vele vormen aannemen, afhankelijk van de doelgroepen, waarop projecten zich richten.

Binnen het brede scala van publieksgroepen krijgen scholieren en culturele minderheden voor Las Palmas bijzondere aandacht. Voor het bereiken van deze groepen ontwikkelt ICT zich, zowel binnen het onderwijs als daarbuiten, tot een steeds krachtiger instrument dat nog onvoldoende wordt uitgebraat. Terwijl jongeren in het peuterstadium al vele uren voor de televisie doorbrengen en in het kleuterstadium reeds in staat zijn om breeduit over het internet te surfen, staat de media-educatie nog in de kinderschoenen. Las Palmas rekent het tot zijn taak om actief bij te dragen aan de ontwikkeling daarvan, in samenwerking met de hiervoor geëigende landelijke platforms. Omdat de mediaproductenten vanaf de geboorte van de fotografie met hun camera's de wijde wereld in getrokken zijn hebben zij, vaak ook onbewust, al sinds jaar en dag de mondiale en lokale culturele diversiteit in beeld gebracht. In de nationale museale praktijk is de mogelijkheid echter nog nauwelijks geëxploreerd om dit gegeven actief te benutten als middel om de autochtone cultuur en de culturen van allochtone minderheden met elkaar te confronteren. Hier ligt een bijzondere uitdaging voor Las Palmas, juist omdat er straks sprake is van een samengaan van hoogwaardige 'content' en geavanceerde ICT.

Het hoeft geen betoog dat de ICT-voorzieningen binnen Las Palmas ook zullen worden aangewend voor de maximale ontsluiting van de aanwezige collecties, in woord, beeld en geluid. Bij enkele van de partners is hiermee al een begin gemaakt. Hier opent zich het perspectief van een netwerk van gekoppelde databanken, in aanvang op nationaal niveau (allereerst met het NAA, waartoe reeds plannen bestaan, en met andere instellingen met mediacollecties), maar op termijn ook op internationaal niveau. Zulke databanken zijn van groot nut voor archieven en musea op het terrein van de oude en nieuwe media, voor onderzoekers en publiek. Ook kunnen ze worden ingezet bij de exploitatie van beeldmateriaal. Met behulp van diezelfde databanken, waaraan intelligente zoeksystemen gekoppeld zijn, zullen mediaproductenten in de toekomst via het internet kunnen vinden en bestellen wat zij zoeken. Vanzelfsprekend is digitalisering van de collecties een voorwaarde voor het creëren van zulke databanken.

Hoofdstuk 1 Woord vooraf

Hoofdstuk 2 Drie stappen voorwaarts

- par 2.1 Een toekomstgerichte culturele infrastructuur voor oude en nieuwe media
- par 2.2 ICT in dienst van de cultuur en als cultureel object
- par 2.3 Het gebouw, de inhoud en het publiek

Hoofdstuk 3 Enkele functies nader belicht

2. Drie stappen voorwaarts
Het gebouw, de inhoud en het publiek
 voorgaand/ volgend hoofdstuk
 voorgaande paragraaf

Zoals staatssecretaris van der Ploeg het in zijn uitgangspuntennotitie over het cultuurbeleid 2001-2004 treffend formuleert, leveren 'karakteristieke monumentale gebouwen en complexen van gebouwen kwalitatieve meerwaarde aan de ontwikkeling van steden en gebieden (...) Het behoud en het geven van een nieuwe bestemming aan dergelijke gebouwen (...) is zowel een opgave voor de monumentenzorg als een uitdaging voor ontwerpers. Met regelmaat zal een nieuwe bestemming in de culturele sfeer worden gezocht, waardoor niet alleen het behoud is gegarandeerd, maar tegelijkertijd culturele herwaardering plaatsvindt. Zo kunnen nieuwe culturele centra ontstaan, waar zakelijk verantwoorde exploitatie en vitale artistieke bedrijvigheid hand in hand gaan. Voor het publiek hebben dergelijke culturele centra vaak grote aantrekkingskracht. Dat heeft niet alleen te maken met de aantrekkelijkheid van de gebouwen, maar ook met hun vaak bijzondere ligging.' Las Palmas is zo'n gebouw.

Het gebouw Las Palmas op de Wilhelminapier is onderdeel van de Kop van Zuid, een uitbreiding van het centrum van Rotterdam naar de zuidoever. Komende vanaf het centrum via de Erasmusbrug met aan de linkerkant de rechtbank en het belastingkantoor wordt de entree tot de pier gevormd door het gebouw van KPN Telecom en het nieuwe Luxor Theater. Op de pier zelf komen woningen, kantoren, hotels, restaurants, café's, winkelvoorzieningen en parkeergelegenheden. De Wilhelminapier wordt een omgeving waar bezoekers een breed scala aan culturele activiteiten zullen vinden. Het oude hoofdkantoor en de voormalige Vertrekhal van de Holland Amerika Lijn (HAL) zijn met Las Palmas verbonden door hun gezamenlijke geschiedenis.

Hoewel niet officieel als monument aangemerkt, is de 'monumentwaardigheid' van Las Palmas groot. Dit voormalige werkplaatsengebouw van de HAL werd gebouwd in de periode 1951-1953 naar ontwerp van de architecten Van den Broek en Bakema. De opbouw en constructie van Las Palmas zijn eenvoudig en sober en werden vooral bepaald door functionele uitgangspunten als een ruim vloerooppervlak, een flexibele indeling en een hoge vloerbelasting. De constructie bestaat uit een simpele stapeling van vloeren rustend op achtkantige, paddestoelvormige kolommen. De terughoudende kleuren, de prominente betonnen constructie en het gebruik van harde materialen als staal, glas en tegels dragen sterk bij aan het industriële karakter van Las Palmas.

Bentham Crouwel Architecten heeft de opdracht gekregen om Las Palmas tot een goede behuizing voor de nieuwe functies om te toveren op basis van behoud van het oorspronkelijke karakter van het gebouw. Door de betrokken instellingen is bovendien gevraagd om een transparante structuur waarin alleen die ruimten gefixeerd zijn die speciale technische of klimatologische voorzieningen eisen. Het resultaat mag een novum worden genoemd op het gebied van museumbouw.

De hoofdgedachte achter het ontwerp is dat Las Palmas maximaal toegankelijk moet zijn voor het publiek en dat ook het werk achter de schermen zichtbaar moet worden.

Om die reden is ervoor gekozen om de publieksfuncties over alle verdiepingen, het dak inclusief, te verspreiden zodat werkruimten en publieksruimten steeds dicht bij elkaar blijven.

Een roltrappenstelsel dat over de lengte van het hele gebouw loopt, en vanwaar alle verdiepingen zichtbaar zijn, voert de bezoekers langs de diverse openbare en minder openbare functies naar het dak, dat als stedelijk plein fungeert. Rondom de bestaande liftschacht in het hart van het gebouw is op alle verdiepingen een zone gereserveerd voor het onderbrengen van de technische infrastructuur. In deze zone worden nieuwe liften opgenomen. De bestaande autolift die alle verdiepingen en het dak ontsluit, blijft voor goederentransport gehandhaafd.

De hoofdentree van Las Palmas is vanaf de Wilhelminakade, de noordzijde bereikbaar. Het gebouw wordt op de begane grond door een binnenstraat doorsneden. Aan de westzijde van de binnenstraat worden op de begane grond en het souterrain ruimten commercieel verhuurd aan bedrijven en winkels die door hun aard een relatie hebben met de werkterreinen van Las Palmas. Deze commerciële vierkante meters zijn goed bereikbaar vanaf de openbare weg en via verticale verbindingen te combineren met het onderliggende souterrain.

Bij binnenkomst in Las Palmas kan de bezoeker zich oriënteren via beeldschermen, die hem of haar een blik gunnen op het inwendige van het gebouw en hetgeen daar gebeurt of te zien is: de tentoonstellingsruimten, het informatiecentrum, maar ook werkruimten en depots.

De centrale tentoonstelling die door het collectief Las Palmas wordt gerealiseerd en met wisselende thema's steeds de mediageschiedenis en -toekomst in al haar facetten aan de orde stelt, bevindt zich op de begane grond en zet zich voort in het souterrain.

Het medialab, waar de actualiteit van de ontwikkelingen op mediagebied wordt gevolgd en gemaakt, ligt ook op de begane grond en kan deel uitmaken van de centrale tentoonstelling.

Het souterrain biedt onder meer plaats aan workshopruimten en een schoolbioscoop. Op dit niveau betreedt men ook de eerste grote zaal die twee verdiepingen hoog is en daardoor zichtbaar is vanaf de begane grond. Deze zaal is de centrale presentatieruimte van V2_ maar kan eventueel ook onderdeel zijn van de gezamenlijke centrale tentoonstelling. Het is een multifunctionele ruimte, die inzetbaar is voor vele soorten activiteiten.

Op de begane grond bevindt zich tenslotte de winkel, waar boeken, video's, foto's, posters, cd-roms en dvd's worden verkocht, geproduceerd door Las Palmas zelf of door derden.

Op de eerste verdieping belandt de bezoeker allereerst in de foyer, tevens tentoonstellingsruimte van het Filmmuseum. Op dit niveau bevinden zich de filmzalen, waarvan de grootste ook weer twee verdiepingen hoog is, kantoren, werkruimten en een archiefruimte. Anders dan in de huidige situatie zullen niet alleen 's avonds, maar ook overdag films worden vertoond, deels aansluitend op de thematiek van de centrale tentoonstelling. Voor bijzondere vertoningen of grote festivals zou gebruik kunnen worden gemaakt van de tegenover gelegen Vertrekhal, die op dit niveau eventueel door een loopbrug met Las Palmas verbonden kan worden.

Verder rollend naar de tweede verdieping stuit de bezoeker vervolgens op het Informatie-centrum, dat bestaat uit een bibliotheek, een studiezaal waar origineel archiefmateriaal kan worden geraadpleegd, een documentatiecentrum en een mediatheek. Deze mediatheek, waar men via publieksterminals naar hartelust kan 'browsen' in de collecties en de documentatie, neemt inhoudelijk gezien een zeer belangrijke plaats in. Het is de digitale toegangspoort tot alles wat Las Palmas naast de tentoonstellingen en de filmprogrammering nog te bieden heeft. Naast het Informatiecentrum ligt een groot depot, dat een semi-open karakter draagt, waardoor bijvoorbeeld (pre)cinema-apparatuur zichtbaar is voor het

publiek.

De fototentoonstellingen zijn gesitueerd op de derde verdieping, waar het daglicht deels via daklichten binnentreedt. Hier vindt de bezoeker de geschiedenis van de fotografie naast de actuele ontwikkelingen op dit terrein. Ook de fototentoonstellingen zullen op gezette tijden thematisch aansluiten bij de centrale tentoonstelling. Tevens is hier ruimte gereserveerd voor de amateurfotografie.

Inmiddels is de bezoeker via de roltrap aan de westzijde op het hoogste niveau van het gebouw beland. Het dak, de nooit gebouwde vierde verdieping, is grotendeels publiek terrein met een café-restaurant en een openluchtbioscoop. Zo fungeert het als een stadsplein tussen de torens van de Wilhelminapier met een schitterend panorama over de Maas en Rotterdam. Boven het plein zweeft een nieuw bouwvolume op de centrale liftschacht met daarin de technische installaties en het café-restaurant.

Samenvattend kan worden gezegd dat het ontwerp van Las Palmas wordt gekarakteriseerd met de trefwoorden 'flexibiliteit' en 'transparantie'. Waar deze niet letterlijk kunnen worden gerealiseerd komen ze tot stand door gebruikmaking van de modernste informatie- en communicatietechnologie.

Hoofdstuk 1 Woord vooraf

Hoofdstuk 2 Drie stappen voorwaarts

- par 2.1 Een toekomstgerichte culturele infrastructuur voor oude en nieuwe media
- par 2.2 ICT in dienst van de cultuur en als cultureel object
- par 2.3 Het gebouw, de inhoud en het publiek

Hoofdstuk 3 Enkele functies nader belicht

3. Enkele functies nader belicht

Publieksfunctie

voorgaand/ volgend hoofdstuk
volgende paragraaf

De publieksfunctie vormt de belangrijkste bestaansgrond van Las Palmas. Om te beginnen voorziet Las Palmas in een aantal lacunes in de museale infrastructuur voor de oude en nieuwe media.

In ons land ontbreekt het op dit moment aan een permanente expositie over de geschiedenis van de fotografie. In de plannen ten aanzien van de presentatie van de fotografie in Las Palmas is het uitgangspunt dat er een goed evenwicht bestaat tussen verleden, heden en toekomst. Er komt een viertal semi-permanente exposities over de geschiedenis van de fotografie, waarvan er jaarlijks één zal wisselen. Daarnaast worden sneller wisselende actuele fotoexposities georganiseerd.

Aan een permanente tentoonstellingsruimte voor film ontbreekt het in ons land eveneens. Er is nauwelijks gelegenheid om naast de films zelf ook hun culturele context te tonen. In Las Palmas wordt hierin voorzien. De dagelijkse filmvoorstellingen van het Filmmuseum worden uitgebreid met voorstellingen overdag. Gezien het belang van Amsterdam voor het uitbrengen van films en gelet op het vaste publiek dat daar voor de programmering en de bibliotheek is opgebouwd, wil het Filmmuseum zich bovendien maximaal inspannen om publieksfuncties in de hoofdstad te handhaven (een beschrijving van de beoogde situatie in Amsterdam is als bijlage toegevoegd).

Als interdisciplinaire instelling richt V2_ zich in Las Palmas op actuele ontwikkelingen in de nieuwe mediakunst en plaatst deze in een bredere maatschappelijke context. Hiermee vervult deze instelling een pioniersrol die ook het werk van de andere instellingen in Las Palmas ten goede komt. De vrije ruimte waarin V2_ presenteert en onderzoek doet, zowel gericht op specialisten als op een breder publiek, moet daarom gegarandeerd zijn. V2_ blijft een research- en productieplaats voor mediakunst die in een Europees verband werkt. Logischerwijs zal het tweejaarlijks door V2_ georganiseerde Dutch Electronic Art Festival (DEAF) grotendeels binnen de muren van Las Palmas gaan plaatsvinden. Het collectief Las Palmas ontwikkelt parallel hieraan een verzamelbeleid nieuwe media met een wat breder perspectief dan louter het werkterrein van V2_, namelijk ook gerelateerd aan de ontwikkelingen op de werkterreinen van de andere partners.

Het grote publiek

'Het publiek' bestaat niet en daarom is het noodzakelijk om verschillende publieksgroepen te onderscheiden en de publieksactiviteiten op grond daarvan te differentiëren. Een groot deel van het potentiële publiek heeft geen bijzondere kennis van of interesse in het werkgebied van Las Palmas en moet dus worden aangesproken op zijn natuurlijke nieuwsgierigheid. Het gehele gebouw en ook het virtuele Las Palmas zijn daar primair op ingericht.

De gezamenlijke (multimedia)tentoonstelling beoogt een zeer breed publiek aan te spreken. Een centraal thema, zoals bijvoorbeeld De ontdekking van de wereld, dient als kapstok om een groot aantal subthema's aan de orde te stellen. Door telkens onderdelen te vervangen of van subthema's hoofdthema's te maken, wordt een veranderlijkheid gerealiseerd die lijkt op die van websites. Deze vergelijking kan verder worden doorgetrokken: vanuit de centrale tentoonstelling kan de bezoeker als het ware hotlinks volgen naar de gespecialiseerde gebieden van foto, film en nieuwe media, dan wel naar het Informatiecentrum waar de complete collecties en de context digitaal worden aangeboden.

Naast alle programmering en beleving die de fysieke aanwezigheid van bezoekers veronderstelt, zal het mobiele en virtuele Las Palmas gestalte krijgen in websites en de verspreiding van programma's en mediaproducties in velerlei vormen, deels in samenwerking met partners elders. Voor alle publieksactiviteiten (openbaarmakingen in de zin van de wet) van Las Palmas op locatie en in nog sterkere mate on line, geldt echter dat het auteursrecht enorme beperkingen kan opleggen, hetzij omdat rechthebbenden gebruik van hun materiaal weigeren, hetzij omdat zij hiervoor bedragen vragen, die een culturele instelling niet kan opbrengen.

Jongeren - formele en informele educatie

Binnen het 'grote publiek' vragen bepaalde groepen extra aandacht zoals scholieren, culturele minderheden en amateurs. Voor deze doelgroepen worden op locatie en on line speciale programma's ontwikkeld, zowel vanuit het perspectief van het collectief als vanuit het perspectief van de afzonderlijke werkterreinen van de partners. Las Palmas beschikt over een multifunctionele schoolbioscoop en werkruimten voor schoolklassen. Er is tevens een workshopruimte voor historische, fotografische procédés en voor mediatechnologie. In samenwerking met andere culturele instellingen ter stede wordt een aanbod ontwikkeld, dat scholen uit het gehele land voor een educatieve dagtrip naar Rotterdam kan trekken. Omdat hiermee maar een klein deel van het onderwijs wordt bereikt, zullen ook onderwijsprogramma's via het internet en/of speciale educatieve netwerken worden verspreid. Bij het ontwikkelen van de onderwijsprogramma's wordt samenwerking gezocht met het onderwijsveld en met bestaande educatieve platforms, opdat ze een goede aansluiting krijgen bij de binnen het onderwijs aangeboden leerstof. Voor het vakonderwijs en universitair onderwijs wordt in overleg met deze partijen een aanbod 'op maat' ontwikkeld.

Omdat onderwijs vaak niet echt wordt gewaardeerd door diegenen die het genieten is deze context niet altijd de beste om jongeren te benaderen. Nu meer en meer huishoudens over computers beschikken wordt het interessant om veel meer cultureel aanbod via 'thuisconsumptie' bij de mensen te brengen en daarbij de aantrekkingskracht van interactiviteit aan te wenden voor een speelse overdracht van cultuur en kennis (informele educatie). De actuele beeldcultuur zoals deze zich manifesteert in de bioscoop, op de televisie en het internet, is de taal die jongeren verstaan ongeacht hun culturele achtergrond. Het virtuele Las Palmas zal dan ook voor een deel inhoudelijk en visueel aansluiten bij de belevingswereld van jongeren tussen twaalf en twintig jaar. Een mogelijk effectieve manier om dit doel te bereiken is jongeren uit de diverse culturele groeperingen te betrekken bij het tot stand komen van het virtuele Las Palmas, of zelfs aan wisselende groepen jongeren onder begeleiding de vormgeving van een virtueel Jongeren-Las Palmas toe te vertrouwen. Las Palmas zal daarnaast zijn functie ten aanzien van jongeren en culturele minderheden vervullen door samenwerking te zoeken met nationale en/of lokale televisieomroepen, die zich op deze groepen richten.

Amateurs

Op de terreinen fotografie, film en nieuwe media beweegt zich een zeer groot aantal uiterst gemotiveerde amateurbeoefenaars, van wie een deel zich in verenigingen heeft georganiseerd. Binnen deze verenigingen nemen de wat 'oudere' leden over het algemeen de verdere scholing en ontwikkeling voor hun rekening. Ook de koepelorganisaties van de verenigingen bieden regelmatig cursussen aan. Het ministerie van OCenW heeft de Stichting Beeldende Amateurkunst (SBA) in het leven geroepen ter landelijke ondersteuning van de al dan niet georganiseerde beoefening van fotografie,

film en nieuwe media. De SBA heeft voor deze drie terreinen consultants in dienst die een breed pakket van ondersteunende activiteiten aanbieden. Het ligt in de rede dat Las Palmas en de consultants van de SBA actief gaan samenwerken om aldus optimaal gebruik te maken van elkaars deskundigheden. Over de amateurfotografie zijn inmiddels reeds besprekingen met de SBA gevoerd.

Ook contacten met instellingen zoals het LOKV, Landelijk Ondersteuningspunt voor Kunstzinnige Vorming en de Stichting Kunstzinnige Vorming Rotterdam (SKVR) zijn in dit verband van belang. Binnen Rotterdam hebben Kuub 3 en de Foto- en Videovakschool van de SKVR de wens uitgesproken om nauwe relaties met Las Palmas te gaan onderhouden.

Hoofdstuk 2 Drie stappen voorwaarts

Hoofdstuk 3 Enkele functies nader belicht

- par 3.1 Publieksfunctie
- par 3.2 Laboratoriumfunctie
- par 3.3 Archief Functie
- par 3.4 Informatiecentrum

Hoofdstuk 4 Versterking van de netwerkstructuur

3. Enkele functies nader belicht

Laboratoriumfunctie

voorgaand/ volgend hoofdstuk
voorgaande/ volgende paragraaf

Het woord 'laboratoriumfunctie' roept het beeld op van retorten met borrelende vloeistoffen en een chemicus die hieraan af en toe een scheutje van het een of ander toevoegt in de hoop dat hij goud zal produceren. Dat het dikwijls uitloopt op een explosie ontmoedigt hem in genen dele. Lees voor 'chemicus' 'Las Palmas' en de laboratoriumfunctie van het collectief is in grote lijnen neergezet.

Elk van de partners experimenteert en doet onderzoek op zijn eigen terrein, maar de bundeling in Las Palmas zal hieraan een extra dimensie toevoegen. De laboratoriumfunctie van Las Palmas richt zich op professionals en beoogt de grenzen te verkennen van de afzonderlijke en gemeenschappelijke werkterreinen en cross-overgebieden die zich in toenemende mate aftekenen. Ze beperkt zich niet tot het domein van de artistieke scheppingen. Ook op het terrein van theorievorming en toegepaste technologie valt het nodige te onderzoeken en te ontwikkelen. Las Palmas ziet daarbij voor zichzelf een voorhoedefunctie weggelegd.

In het kader van de laboratoriumfunctie zijn grofweg de volgende interessegebieden te onderscheiden:

- Onderzoek en experiment op creatief gebied (samenwerking met fotografen, filmmakers, mediakunstenaars en kunstenaars uit andere disciplines);
- Wetenschappelijk onderzoek en theorievorming (samenwerking met universiteiten, andere kenniscentra en onafhankelijke deskundigen);
- Hardware-, software- en interfaceontwikkeling (samenwerking met kunstenaars en wetenschappers);
- Onderzoek en experiment op het terrein van cultuur- en kennisoverdracht met gebruikmaking van oude en nieuwe media;
- Onderzoek naar en ontwikkeling van digitale restauratietechnieken;
- Randvoorwaarden (criteria, beleidsontwikkeling, mede opzetten van infrastructuur, samenwerking met landelijke platforms).

Wat het creatieve terrein betreft is het per definitie moeilijk, of zelfs niet raadzaam om te voorspellen wat zich in het kader van de laboratoriumfunctie zal afspelen. Een eerste vereiste om artistiek potentieel te kunnen signaleren is het vermogen om met een volstrekt 'open mind' te kijken naar wat zich op het vlak van de scheppende kunsten en de populaire cultuur voordoet en wat daarmee in het kader van de laboratoriumfunctie van Las Palmas kan worden gedaan. Dit ligt anders als het gaat om het inschakelen van creatief talent bij projecten en producties die door Las Palmas zelf worden geëntameerd. Hier liggen legio mogelijkheden om opdrachten te geven en kunstenaars in te schakelen bij de zoektocht naar bijvoorbeeld nieuwe vormen van presentatie, hergebruik van materiaal in de collecties of kwaliteitsverbetering bij de inzet van ICT voor cultuur- en kennisoverdracht.

Elk van de partners werkt al samen met universiteiten, maar de aangekondigde combinatie van werkterreinen in Las Palmas heeft nu al geleid tot nieuwe verzoeken tot samenwerking, juist op het vlak waar deze terreinen samenkomen en overlappen. Zo denkt bijvoorbeeld de Universiteit van Maastricht erover om samen met Las Palmas een curriculum met het onderwerp Beeldcultuur te gaan aanbieden en de Erasmusuniversiteit heeft het voornemen om een media-instituut op te richten in relatie tot het Las Palmasplan. Het leveren van een bijdrage aan de nog onderontwikkelde theorievorming met betrekking tot de nieuwe media en de cross-overgebieden met de oudere media is in de samenwerking met universiteiten een topissue. Het is in dit verband ook vermeldenswaard dat het film- en televisietijdschrift Skrien om dezelfde reden besloten heeft zijn werkterrein aan dat van Las Palmas aan te passen en dit uit te breiden met foto en nieuwe media.

Het medialab van V2_ doet in samenwerking met kunstenaars en wetenschappers onderzoek op het gebied van hardware-, software- en interfaceontwikkeling. De op maat gesneden technologische middelen die hieruit voortkomen worden ingezet voor het maken van kunstwerken, maar kunnen eventueel een spin-off hebben naar andere sectoren, zoals het wetenschappelijk onderwijs of de industrie.

De conservering en restauratie van de oude en nieuwe media vormen daarnaast een essentieel onderzoeksterrein. Tot op heden heeft de digitale technologie geen vervangende conserveringsmethodiek opgeleverd voor fotografie en film. Voor digitale media bestaan nog in het geheel geen conserverings- en restauratietechnieken, laat staan een restauratie-ethiek. Bovendien vormt hierbij de steeds veranderende afspelerapparatuur een halsbrekend probleem. Ook voor dit type onderzoek wordt samengewerkt met universiteiten en met technische instituten in binnen- en buitenland.

Het kunst- en cultuurbeleid van de overheden heeft de snelle ontwikkelingen op de werkterreinen van Las Palmas niet kunnen bijhouden. Ook de culturele en educatieve infrastructuur in ons land is nog niet toegesneden op de voortbrengselen en mogelijkheden van de nieuwe technologie. Las Palmas rekent het tot zijn taak om, in samenwerking met het Virtueel Platform, bijdragen te leveren aan de beleidsontwikkeling op het terrein van de mediacultuur en aan de groei van een adequate infrastructuur om deze cultuur te presenteren.

De platformfunctie richt zich op de professionals, makers, onderzoekers, uitvoerders, kortom op de gehele waaier van inhoudelijke en technische specialismen binnen de werkterreinen van de afzonderlijke partners en het collectief Las Palmas.

Doel van de platformfunctie is de discussie over aspecten van en ontwikkelingen op deze werkterreinen te faciliteren en aan te wakkeren. Door middel van (internationale) workshops, symposia, internetconferenties en gespecialiseerde discussiesites worden inhoudelijke en technische onderwerpen aan de orde gesteld. Al naar gelang hun aard worden de resultaten gepubliceerd in gedrukte vorm, op schijf, via het internet, via het virtuele Las Palmas, of in de vorm van publieksmanifestaties.

Hoofdstuk 3 Enkele functies nader belicht

- par 3.1 Publieksfunctie
- *par* 3.2 Laboratoriumfunctie
- par 3.3 Archieffunctie
- par 3.4 Informatiecentrum

Hoofdstuk 4 Versterking van de netwerkstructuur

3. Enkele functies nader belicht

Archieffunctie

voorgaand/ volgend hoofdstuk
voorgaande/ volgende paragraaf

Globaal gesproken kan de archieffunctie worden omschreven als het verzamelen, conserveren en ontsluiten van de museale collecties. De in Las Palmas aanwezige ICT-structuur biedt de mogelijkheid om de omvangrijke eigen collecties langs digitale weg optimaal voor het publiek toegankelijk te maken, niet alleen ter plekke in de mediatheek, maar ook via het internet. Wel moet hierbij worden aangetekend dat de vigerende auteurswetgeving wat dit laatste betreft een onoverkomelijk struikelblok vormt, tenzij op internationaal niveau oplossingen worden gevonden voor de vrije uitwisseling van informatie ten behoeve van de bevordering van cultuurparticipatie.

Las Palmas ambieert een centrale archief- en documentatiefunctie op zijn werkterreinen en zal hieraan op verschillende manieren gestalte geven, namelijk door:

- onderling overleg over verzamelbeleid en ontsluiting tussen de instellingen te stimuleren dan wel te coördineren;
- informatie over de collecties, bewaarcondities en conservering te verzamelen en te verspreiden;
- waar mogelijk digitaal toegang te verschaffen tot collecties elders;
- in de mediatheek informatie te geven over collecties elders of hiernaar door te verwijzen.

Ook ligt het op de weg van Las Palmas om initiatieven tot digitale ontsluiting van de Collectie Nederland die elders worden ontplooid te ondersteunen voorzover deze binnen de aandachts-gebieden van het collectief of de afzonderlijke partners vallen. Op het gebied van de fotografie geldt dit bijvoorbeeld voor de database FOTIOS die is opgezet door de Vereniging Nederlands Fotogenootschap (NFg). Zonder deze database is het onmogelijk om op het terrein van de fotografie tot een gefundeerd, additioneel verzamelbeleid te komen. Op het gebied van film en audiovisuele media (av) wordt al nauw samengewerkt tussen het NAA en het Filmmuseum, die samen verantwoordelijk zijn voor de Collectie Nederland op av-gebied. Met het oog op een toekomstige gezamenlijke av-database, waarin op termijn ook andere collecties kunnen worden opgenomen, is reeds een gemeenschappelijke thesaurus ontwikkeld.

In het verzamelen vermijdt Las Palmas doublures met andere museale instellingen en archieven. Dit vereist intensief contact met verzamelende instellingen elders. Daar waar Las Palmas zich begeeft op terreinen van andere verzamelende instellingen wordt in samenspraak een taakverdeling gemaakt en nauw samengewerkt. Dit is bijvoorbeeld aan de orde bij televisie-producties van de publieke omroepen die worden verzameld door het NAA, of bij aspecten van de fotografie die door meerdere instellingen in den lande worden verzameld.

De partners in Las Palmas zetten elk de collectievorming op hun huidige terreinen voort maar er zullen onvermijdelijk kruisbestuivingen plaatsvinden. Hierdoor zullen er op termijn accent-verschuivingen optreden of zullen zich nieuwe aandachtsgebieden voordoen in het verzamelbeleid.

De collectievorming op het gebied van televisie en nieuwe media vanuit een cultureel-artistieke invalshoek is goeddeels een nieuwe museale taak. Hiervoor wordt dan ook een speciale conservator aangetrokken die werkzaam is op het niveau van het collectief.

Televisie en de nieuwe media hebben met film en fotografie gemeen dat zij voor alle vormen van communicatie en soorten cultuuruitingen worden ingezet. Het interessegebied van het collectief Las Palmas strekt zich dan ook uit over 'hoge' en 'lage' cultuur die ook wel massacultuur wordt genoemd.

Het totale gebied van de oude en nieuwe media laat zich grofweg in drie categorieën verdelen:

- Installaties waarin verschillende media gebruikt worden (foto, film, cd, cd-rom, internet, video, audio, VR, robotica etc.). Deze vallen in de categorie van kunstobjecten zoals die door musea voor moderne kunst reeds worden verzameld. Zulke installaties zullen bij tijd en wijle wel deel uitmaken van tentoonstellingen van Las Palmas, maar vallen niet binnen het verzamelgebied.
- Informatiedragers met cultuuruitingen in de volle range van autonome kunst tot populaire dan wel massacultuur en entertainment (foto, film, cd-roms, video, dvd, cd's). Dit is een verzamelgebied dat gedeeltelijk wordt gedekt door foto-, film- en televisiearchieven, maar op het gebied van de nieuwe media in ons land nog slechts zeer beperkt wordt ingevuld door bijvoorbeeld Montevideo (autonome videokunst). Deze categorie wordt door Las Palmas verzameld voor zover anderen dit niet doen.
- Websites, internetomgevingen, multi-user omgevingen, VRML etc. Een nieuw verzamelgebied dat door Las Palmas wordt opgepakt.

Het verzamelen van on line werken, al dan niet van kunstenaars, is een geheel nieuw terrein. Het materiaal dat via het internet wordt aangeboden staat grotendeels op servers die op het internet zijn aangesloten. De werken zijn bereikbaar in de vorm van adressen (URL's) die men via een interface (webbrowser e.d.) kan benaderen. Het 'originale' materiaal staat dus zeer verspreid op vele servers en is steeds op andere adressen toegankelijk. Het betreft vaak dynamische omgevingen die voortdurend van vorm en inhoud veranderen waardoor ze nauwelijks te beschrijven zijn als 'objecten'. Wel kunnen ze bij tijd en wijle worden 'gedownload' en vastgelegd op een lokale informatiedrager zodat de ontwikkeling ervan toch in zekere zin wordt gedocumenteerd. Het streven daarbij is niet om compleet te zijn maar om tijdsbeelden vast te leggen.

Het probleem van het auteursrecht is in dit verband wederom een belangrijk issue. Ten eerste omdat het aangeboden materiaal niet altijd auteursrechtenvrij is en omdat de rechten door de aanbieders lang niet altijd geregeld zijn.

De collectievorming op het gebied van de nieuwe media zal in aanvang noodzakelijkerwijs een tentatief karakter dragen. De selectiecriteria zullen, evenals de conserveringstechnieken, in de praktijk ontwikkeld moeten worden. Televisie wordt binnen de context van Las Palmas tot een, ietwat ouder, nieuw medium gerekend dat, afhankelijk van de aard van de televisieproductie op dezelfde manier kan worden benaderd als hetzij de cinema, hetzij de nieuwe media. Pure televisieproducties van de Nederlandse Publieke Omroepen, die binnen het aandachtsgebied van Las Palmas vallen zullen in de regel niet verzameld hoeven te worden omdat zij door het NAA worden bewaard. Voor zover dit niet het geval is zal met het NAA worden overlegd hoe dit probleem op te lossen.

Op het gebied van conservering en restauratie hebben fotografie en film, omdat zij dezelfde drager hebben, van oudsher veel gemeen. Om die reden zullen het Fotomuseum en het Filmmuseum in Las Palmas van meet af aan zeer nauw samenwerken op dit terrein, met name als het gaat om onderzoek naar en ontwikkeling van digitale restauratietechnieken. Dit laatste is ook zeer relevant in relatie tot het verzamelgebied nieuwe media. Oogmerk hierbij is om de vooraanstaande posities te consolideren die het NFrA en het Filmmuseum op het gebied van conservering en restauratie al in de wereld hebben en deze uit te breiden naar het digitale domein, zodat Las Palmas ook op dit nieuwe gebied kan evolueren tot een (inter)nationaal kenniscentrum.

De tastbare foto en de filmrol zullen overigens naar het zich laat aanzien op termijn plaats maken voor digitale eindproducten. Dit heeft te zijner tijd ongetwijfeld verstrekkende gevolgen voor de archiefpraktijk op de gebieden van fotografie en film. Met name de verzamel- en bewaarfunctie zal sterk veranderen, omdat producenten en makers hun werk moeiteloos, kosteloos en zonder ruimteproblemen zelf zullen kunnen bewaren en dus niet meer uit nood in de musea en archieven zullen deponeren. Las Palmas rekent het tot zijn missie om, in samenspraak met collega-instellingen in binnen- en buitenland, te bezien wat de invloed van deze ontwikkelingen zal zijn op de rol van foto- en filmarchieven.

Hoofdstuk 2 Drie stappen voorwaarts

Hoofdstuk 3 Enkele functies nader belicht

- par 3.1 Publieksfunctie
- par 3.2 Laboratoriumfunctie
- *par 3.3* Archieffunctie
- par 3.4 Informatiecentrum

Hoofdstuk 4 Versterking van de netwerkstructuur

3. Enkele functies nader belicht

Informatiecentrum

voorgaand/ volgend hoofdstuk

voorgaande paragraaf

Het Informatiecentrum van Las Palmas, dat een bibliotheek, een mediatheek en een documentatiecentrum omvat, is voor de bezoekers aan het gebouw en voor de buitenwereld de (digitale) toegangspoort tot de collecties en tot alle aanwezige informatie en documentatie (tekst, beeld, geluid). In de mediatheek staan publieksterminals die de bezoekers toegang verschaffen tot het gedigitaliseerde materiaal. Wat in Las Palmas on line op hoge beeld- en geluidskwaliteit beschikbaar is zal, wanneer de netwerken voor datatransport dit mogelijk gaan maken, op dezelfde kwaliteit voor de buitenwereld toegankelijk zijn via het internet of via gespecialiseerde netwerken. Omgekeerd gebruikt het Informatiecentrum de on line netwerken om informatie te verzamelen.

Omdat de verschillende collecties en de documentatie op alle werkterreinen in digitale vorm in het Informatiecentrum bijeengebracht worden, is dit ook de plaats bij uitstek vanwaar de regie kan worden gevoerd over de inhoud van het virtuele Las Palmas, de websites. De websites vervoelvdigen op hun beurt het aanbod aan informatie omdat hyperlinks worden ingebouwd naar sites die andere relevante informatie bevatten (zoals bijvoorbeeld databases van gelijksoortige collecties elders of onderzoeksresultaten) of sites die op zichzelf interessant zijn als toepassing of als autonoom kunstwerk. Omdat het maken en up-to-date houden van websites een uiterst arbeidsintensieve aangelegenheid is, zullen op het niveau van het collectief twee 'webmasters' worden aangesteld. Het behoort onder meer tot de taak van de educatieve medewerker, eveneens op het niveau van het collectief, om interactieve zoeksystemen te ontwikkelen in aansluiting op de diverse methoden die binnen het onderwijs worden gehanteerd.

In het documentatiecentrum worden velerlei soorten gegevens (in tekst, beeld en geluid, en ook 'kopieën' van werken) verzameld die relevant zijn voor de werkterreinen van Las Palmas. Daarnaast worden ook de zichtbare en onzichtbare activiteiten (bijvoorbeeld on line netwerken) van Las Palmas gedocumenteerd.

Waar het verzamelbeleid en de externe documentatie zich richten op internationale en nationale ontwikkelingen op het gebied van oude en nieuwe mediakunst, heeft deze documentatie betrekking op Las Palmas zelf als plaats van onderzoek, debat, presentatie van actuele ontwikkelingen (al dan niet in een historisch kader) en eigen producties. In combinatie met de collecties geeft ze het specifieke profiel van Las Palmas weer in relatie tot de ontwikkelingen op het gebied van de digitale media.

Deze documentatie kan samen met archiefmateriaal aan het publiek worden gepresenteerd via bijvoorbeeld projecties of installaties (al dan niet in opdracht gerealiseerd). Zo ontstaat als het ware een kijkmachine waarmee het publiek de organisatie en haar activiteiten op verschillende wijzen kan benaderen, bekijken en er wellicht uiteindelijk op bepaalde niveaus in kan participeren. Vooral publieksparticipatie is een belangrijk element in het delen en overdragen van kennis en inzichten.

Naast dit alles biedt het Informatiecentrum ook de mogelijkheid tot het bekijken of raadplegen van boeken, tijdschriften, (films op) video, cd-roms en dvd's. Deze informatieve collecties zijn deels ingebracht door de partners en deels opgebouwd door het collectief Las Palmas.

Naar verwachting zullen bezoekers die het Informatiecentrum betreden op grond van specifieke interesse in het werkterrein van een van de partners, de ruimte niet verlaten zonder op zijn minst te hebben gesnuffeld aan de andere terreinen.

Dit laatste wordt sterk bevorderd door het aan de thematiek van de centrale tentoonstellingen gerelateerde aanbod dat steeds in het Informatiecentrum te vinden zal zijn.

Hoofdstuk 2 Drie stappen voorwaarts

Hoofdstuk 3 Enkele functies nader belicht

- par 3.1 Publieksfunctie
- par 3.2 Laboratoriumfunctie
- par 3.3 Archief Functie
- par 3.4 Informatiecentrum

Hoofdstuk 4 Versterking van de netwerkstructuur

4. Versterking van de netwerkstructuur

voorgaand/ volgend hoofdstuk

Las Palmas is een culturele instelling, die geacht wordt nationaal en internationaal te functioneren. De vraag is hoe aan deze opdracht gestalte kan worden gegeven vanuit de fysieke plek waar de instelling gevestigd is. Er gaan stemmen op die beweren dat de op komst zijnde 'netwerksamenleving' dit soort vraagstukken voorgoed uit de wereld zal helpen. Het collectief Las Palmas denkt hier anders over.

Het gebouw Las Palmas heeft met zijn activiteiten op locatie een zeer uitgesproken fysieke presentie. Dit kan een contradictie lijken met het karakter van de oude en nieuwe media, die per definitie mobiel zijn en tegenwoordig juist een zeer sterke 'on line presentie' hebben, en met de ambitie van Las Palmas om zichzelf ook krachtig on line te profileren. Het is echter een mythe dat fysieke ontmoetingen en ervaringen zich zouden laten vervangen door virtuele, dat die twee elkaar zelfs zouden uitsluiten. Het tegendeel is waar. Juist daar, waar het virtuele en het reële samengaan en op elkaar inwerken doen zich de meest interessante vragen voor met betrekking tot nieuwe vormen van presentatie, productie en distributie. Juist op dit kruispunt ontwikkelen zich nieuwe inzichten over wat lokaliteit en globaliteit, virtualiteit en realiteit in onze netwerk-samenleving betekenen.

Dat er een reëel Las Palmas is waar kunstenaars, professionals en het publiek elkaar ontmoeten en de oorspronkelijke werken van fotografen, filmmakers en mediakunstenaars 'lijfelijk' ervaren, is van essentieel belang, ook voor het virtuele Las Palmas. Het gebouw Las Palmas, met alles dat hierin gebeurt, van onderzoek tot publiekspresentaties, moet worden gezien als het laboratorium waar veel van de on line activiteiten van Las Palmas inhoud krijgen, worden voorbereid en getest. Daarom is het van wezenlijk belang dat Las Palmas beschikt over collecties realia.

Als bewaarder van cultureel erfgoed en als kenniscentrum heeft Las Palmas veel te bieden, maar om het gebodene op een hoog niveau te houden en om effectief te kunnen zijn, is ook verkeer in de andere richting nodig. Input van 'afnemers' en uitwisseling met andere kenniscentra is onontbeerlijk.

Alle partners hebben tal van reguliere contacten met culturele of wetenschappelijke instellingen en hebben vaste samenwerkingsverbanden met verwante instellingen in binnen- en buitenland. Tezamen vormen deze contacten een indrukwekkend globaal netwerk dat door de ICT- infrastructuur optimaal kan worden benut. Eenmaal bijeen in Las Palmas zullen de partners in staat zijn elkaars netwerken te exploreren en te gebruiken. Via dit globale netwerk zal veel informatie en kennis Las Palmas binnenstromen en op zijn beurt zal Las Palmas aldus weer beter toegerust zijn om veel kennis en informatie te verspreiden. Hier is vooral sprake van uitwisseling en niet noodzakelijkerwijs van samenwerking.

Echte samenwerking komt pas tot stand wanneer ook sprake is van fysieke uitwisseling en samenwerkingspartners daadwerkelijk deelnemen in de processen die in het gebouw Las Palmas gaande zijn. Zulke samenwerkingsverbanden zijn vooral op nationaal niveau goed te realiseren wanneer beoogde partners daartoe gemotiveerd zijn. Het ligt in de rede om hierbij gebruik te maken van de reeds bestaande reguliere contacten en samenwerkingsverbanden, met name waar deze voor alle instellingen binnen Las Palmas samenvallen en redelijk gespreid liggen over Nederland.

Aangezien met de meeste universiteiten al wordt samengewerkt en ook met de belangrijkste musea en/of filmhuizen en/of media-organisaties in de universiteitssteden, ligt het voor de hand om hier driehoekssituaties te creëren: samenwerkingsverbanden tussen Las Palmas, universiteit, museum en/of filmhuis. Een goed voorbeeld van zo'n driehoek is de reeds bestaande samenwerking tussen het Filmmuseum, het Filmhuis Lumière in Maastricht en de Universiteit van Maastricht. Het Filmhuis heeft een zaal geheel voor cinematheekprogrammering vrijgemaakt en van projectieapparatuur voorzien waarmee de archief films van het Filmmuseum kunnen worden gedraaid. De programmering van deze zaal komt tot stand in onderling overleg tussen het Filmhuis, de Universiteit van Maastricht en het Filmmuseum.

Op het gebied van de fotografie hebben het nfa, het persbureau Hollandse Hoogte en het Maria Austria Instituut (beide te Amsterdam) verregaande plannen om voor de exploitatie van de archieven een gezamenlijke digitale beeldbank op te zetten.

Uiteraard vindt naast dit soort samenwerking ook structurele uitwisseling plaats tussen Las Palmas en de andere nationale instellingen die zich met verwante terreinen bezig houden en met de diverse relevante landelijke platforms en koepelorganisaties. Zo gaan vanuit de fotografie de gedachten uit om nauwe samenwerking te zoeken met de tweejaarlijkse fotomanifestatie Noorderlicht Groningen en de kunsthistorische faculteit aan de Leidse Universiteit.

De huidige reguliere samenwerkingsverbanden van alle partners met buitenlandse instellingen kunnen in overleg met hen een geactualiseerde inhoud krijgen, gebaseerd op het totale werkterrein van Las Palmas. Bovendien zal moeten worden geïnventariseerd welke potentiële nieuwe buitenlandse partners op die titel gevonden kunnen worden.

Bij het gebruik van het woord 'netwerk' lopen de overdrachtelijke en letterlijke betekenis ervan nogal eens door elkaar. De verwachtingen over de wonderen die de mediatechnologie nu al zou kunnen verrichten zijn vaak te hoog gespannen. Het is nog lang niet zover dat vrij verkeer van grote datastromen mogelijk is en voor zover het op dit moment wel mogelijk is zijn er zeer hoge kosten aan verbonden. Binnen Las Palmas zal de bekabeling optimaal zijn, maar het zal nog vele jaren duren voordat ook de kabelnetwerken in de buitenwereld grote datastromen (bijvoorbeeld bewegende beelden) met aanvaardbare snelheid kunnen verwerken, zodat het on line publiek niet meer hoeft te leven met 'filmpjes' op postzegelformaat. Tekstdata zijn veel minder volumineus dan beelddata en kunnen ook nu reeds goed in grote hoeveelheden worden vervoerd. Het uitwisselen van tekstdatabanken met collega-instellingen is dus al direct mogelijk.

Hoofdstuk 3 Enkele functies nader belicht

Hoofdstuk 4 Versterking van de netwerkstructuur

Hoofdstuk 5 De organisatie Las Palmas

5. De organisatie van Las Palmas

Organisatiestructuur
voorgaand/ volgend hoofdstuk
volgende paragraaf

Las Palmas is uitdrukkelijk meer dan de som der delen en niet slechts een bedrijfsverzamel-gebouw waarnaar de Raad voor Cultuur eerder verwees. Om de autonomie van de instellingen, en de meerwaarde en synergie van Las Palmas te garanderen zal de toekomstige organisatie-structuur van Las Palmas bestaan uit drie samenstellende delen: het Nederlands Fotomuseum, het Filmmuseum, V2_Organisatie en een vierde rechtspersoon Las Palmas. De laatste kan een vereniging zijn onder leiding van de directeuren van de drie zelfstandige organisaties.

De kracht van het model zit in de eenvoud. Binnen Las Palmas behouden de afzonderlijke instituten de eigen budgettaire en inhoudelijke verantwoordelijkheden. Tegelijkertijd ondersteunen zij de 'vereniging' die gezamenlijke taken aanstuurt en doet uitvoeren. Foto neemt hierbinnen een bijzondere plaats in. De drie huidige fotoinstellingen gaan samen over tot de oprichting van het Nederlands Fotomuseum. Een ontwikkeling, die door de oprichting van Las Palmas in een stroomversnelling is gekomen. Door deze tweeslag wordt het medium foto niet alleen steviger neergezet in het geheel van Las Palmas, maar ook in de landelijke museale infrastructuur.

De hoofdtaken van Las Palmas zijn collectioneren, presenteren en onderzoek. De gezamenlijke programmering is cruciaal voor het welslagen ervan. Voor een deel zal de huisvesting op één locatie automatisch leiden tot een betere samenwerking. Toch moeten er in de organisatorische opzet al flexibele voorwaarden worden opgenomen die de disciplines op gezamenlijke thema's samenbrengen. De drie instellingen gaan op projectmatige basis samenwerken en zullen vanuit het verenigingsmodel nieuwe initiatieven ontwikkelen. Hieraan worden ook verwante activiteiten op het terrein van de beeldcultuur gekoppeld.

In welke mate bepaalde functies geheel of gedeeltelijk tot de afzonderlijke instellingen of het collectief Las Palmas behoren is nog onderwerp van gesprek. Voor die uitwerking is meer tijd nodig. Wat het inhoudelijke betreft zijn nu vooral die taken aan de vereniging toebedeeld die nog niet door één van de partners worden uitgevoerd of taken die verband houden met de profilering van Las Palmas als (virtueel) kenniscentrum. Er is met de oprichting van Las Palmas nadrukkelijk sprake van een groeimodel; een organisatieontwikkeling op basis van vakinhoudelijke synergie die zich in de loop van het komende kunstenplan verder moet ontwikkelen. Op grond van de huidige inzichten worden de volgende taken toegerekend aan de vereniging Las Palmas.

Inhoudelijke taken:

- beleidsontwikkeling ten aanzien van het collectief Las Palmas
- gezamenlijk presentaties en tentoonstellingen
- gezamenlijke producties en projecten
- verzamelbeleid en ontsluiting nieuwe media
- een deel van de educatieve activiteiten en het doelgroepenbeleid
- marketing en communicatie
- website-redactie
- het Informatiecentrum (gezamenlijke documentatie/bibliotheek/mediatheek)
- de ontwikkeling van een gezamenlijk ontsluitingssysteem

Ondersteunende functies:

- het beheer van de gebouwen: onderhoud, huishoudelijke dienst, bewaking, etc.
- het technische beheer: nutsvoorzieningen, verwarming, klimaatbeheersing, etc.
- het systeembeheer van de centrale infrastructuur (ICT)
- de receptie
- de financiële administratie, inclusief salarisadministratie
- personeelszaken

Hoofdstuk 4 Versterking van de netwerkstructuur

Hoofdstuk 5 De organisatie Las Palmas

- par 5.1 Organisatiestructuur
- par 5.2 Formatie
- par 5.3 Sociale aspecten

Hoofdstuk 6 Een visionair ontwerp

5. De organisatie van Las Palmas

Formatie

voorgaand/ volgend hoofdstuk
voorgaande/ volgende paragraaf

Om de gezamenlijke taken uit te voeren zijn extra medewerkers nodig die deze taken uitvoeren. Deze medewerkers worden ondergebracht in de vereniging Las Palmas. Gedacht wordt onder andere aan webmasters, een conservator mediatechnologie, een projectcoördinator, een producent, productiebegeleiders, een educatieve medewerker, een marketing & communicatie-medewerker, balie-medewerkers en overige personeelsleden voor de uitvoering van de beheersmatige, facilitaire taken.

Op basis van alle activiteiten die in Las Palmas zullen plaatsvinden is een schatting gemaakt van de noodzakelijke formatieruimte van in totaal 158 fulltimeformatieplaatsen. Hiervan zullen 62 formatieplaatsen worden ondergebracht in de vereniging Las Palmas, gedeeltelijk via detachering vanuit de instellingen. Na het inboeken van een efficiencywinst van 10% op de huidige formatieomvang en overheveling van 41 formatieplaatsen naar de vereniging blijft een werkelijke uitbreiding met 21 formatieplaatsen over. Hierbij moet worden opgemerkt dat rekening is gehouden met de gewenste personeelsuitbreiding van de afzonderlijke instellingen in de komende kunstenplanperiode. Bij de ene instelling is een grotere personele versterking nodig dan bij de andere om alle taken en uit te breiden activiteiten op professionele wijze te kunnen uitvoeren. Bij de meeste personeelsuitbreidingen van alle instellingen gaat het om claims die los van Las Palmas envengoed in hun komende kunstenplannen zouden worden opgevoerd.

Hoofdstuk 4 Versterking van de netwerkstructuur

Hoofdstuk 5 De organisatie Las Palmas

- par 5.1 Organisatiestructuur
- par 5.2 Formatie
- par 5.3 Sociale aspecten

Hoofdstuk 6 Een visionair ontwerp

5. De organisatie van Las Palmas

Sociale aspecten

voorgaand/ volgend hoofdstuk
voorgaande paragraaf

Aan het verhuizen van de instellingen naar het Las Palmas-pand zijn sociale consequenties verbonden. Deze zullen voor de medewerkers van de instellingen in Rotterdam minder ingrijpend zijn dan voor de medewerkers van het Filmmuseum in Amsterdam. Voor alle medewerkers en die van het Filmmuseum in het bijzonder, geldt dat er een kwalitatieve verbetering van de werkomstandigheden wordt gerealiseerd. Op andere punten betekent de verhuizing, juist voor de medewerkers van het Filmmuseum, een ingrijpende verandering in hun bestaan, die door gebondenheid aan hun woonplaats als uiterst onplezierig kan worden ervaren. Het Filmmuseum heeft inmiddels een ontwerp voor een sociaal plan opgesteld dat aan de nadelige gevolgen van een verhuizing tegemoet moet komen en waarin regelingen worden voorgesteld voor medewerkers die niet mee kunnen gaan naar Rotterdam. Hierover is inmiddels met de Ondernemingsraad en de Vakbond uitvoerig gesproken, maar beide geven er de voorkeur aan hun formele reactie te geven nadat de staatssecretaris een definitief besluit heeft genomen. Over de uitvoering van het sociaal plan zal overleg worden gevoerd met OCenW. Het ontwerp-sociaal plan is als bijlage toegevoegd.

Hoofdstuk 4 Versterking van de netwerkstructuur

Hoofdstuk 5 De organisatie Las Palmas

- par 5.1 Organisatiestructuur
- par 5.2 Formatie
- *par 5.3 Sociale aspecten*

Hoofdstuk 6 Een visionair ontwerp

6. Een visionair ontwerp

Ontwerp Las Palmas

voorgaand/ volgend hoofdstuk
volgende paragraaf

Op voordracht van de rijksbouwmeester is door het College van Burgemeester en Wethouders van Rotterdam besloten bureau Benthem Crouwel Architecten een schetsontwerp te laten maken. Deze keuze is tot stand gekomen op grond van de aandacht van de architect voor de waarde van het huidige gebouw, de voorgestelde neutraliteit van een casco als faciliterend geraamte voor de nieuwe gebruikers en het realisme wat betreft planning en organisatie.

Bij het verlenen van de opdracht is aangegeven dat in een later stadium voor bepaalde onderdelen in het ontwerp andere architecten of vormgevers kunnen worden ingeschakeld.

Zo zal bijvoorbeeld het V2_deel van het gebouw binnen de algehele structuur, ontworpen door Benthem Crouwel, een andere versterkende ingreep laten zien, die een vernieuwende relatie tussen architectuur en digitale technologie tot stand brengt. V2_ heeft hiervoor NOX architecten voorgesteld; ondermeer bekend van het zoetwaterpaviljoen op Neeltje Jans en het huidige V2_Lab.

Verder is in het ontwerp rekening gehouden met de commerciële verhuur van een beperkt deel van het gebouw. Voor de invulling hiervan wordt gedacht aan winkels en bedrijven die een relatie hebben met beeldcultuur en moderne media. In overleg met de hoofdgebruikers van het pand lijkt het voor de hand te liggen om fotovakzaken, boekwinkels, videotheken en horeca (bijvoorbeeld een internetcafé) te interesseren voor het huren van deze bedrijfsruimten. Ook niet-commerciële instellingen die een relatie met de activiteiten van Las Palmas hebben zouden hier kunnen worden ondergebracht.

Ontwerp Las Palmas

Het voormalige 'werkplaatsengebouw' van het architectenbureau Van den Broek en Bakema uit het begin van de jaren vijftig is zeer ruim van opzet en zwaar gedimensioneerd. Grote, vrij in te delen vloeren, forse verdiepingshoogten, en een solide constructie met veel daglicht, maken het gebouw uitstekend geschikt voor de nieuwe culturele functie. De strakke kolommenstructuur maakt een zeer flexibele indeling mogelijk. Voor Benthem Crouwel Architecten is de geschiedenis van het gebouw eerder een inspiratiebron dan een belasting. De karakteristieke kwaliteiten worden zoveel mogelijk uitgebuit en versterkt. In de loop van de tijd kunnen gewenste veranderingen ruimtelijk ook betrekkelijk eenvoudig worden vertaald.

Het schetsontwerp bevat drie belangrijke ingrepen:

- De publieke toegankelijkheid van Las Palmas staat centraal. Omdat de bestaande situatie niet berekend is op grote publieksstromen moeten alle vloeren, naast de liften, ook via een geheel nieuwe ontsluitingsstructuur bereikbaar worden gemaakt. Daarom zal een roltrappen-stelsel over de volle lengte van het gebouw worden aangelegd in een directe lijn van souterrain tot dak. Deze nieuwe ontsluitingsstructuur bepaalt ook de hoofdingeling van de verdiepingen.
- Door een bestaande spantconstructie op het dak zijn op de bovenste verdieping twee kolommen achterwege gebleven, wat destijds nodig was voor de daar gevestigde zeilmakerij. Met het verwijderen van de twee kolommen op de onderliggende verdiepingen ontstaat de mogelijkheid grotere ruimtes over twee verdiepingen te creëren, zoals voor de mediapresentatie en een grote filmzaal.
- De gezamenlijke depots in het westelijk deel van het gebouw worden over drie verdiepingen boven elkaar geplaatst in het middengedeelte van het gebouw. Daarmee vormen de depots tegelijk een scheiding tussen het publieke deel aan de zuidkant en de werkruimten aan de noordkant van het gebouw.

In relatie tot het totaal aantal personeelsleden is bij het vaststellen van het aantal benodigde vierkante meters als kantoorruimten door het hele gebouw heen rekening gehouden met de ARBO-norm.

Hoofdstuk 5 De organisatie Las Palmas

Hoofdstuk 6 Een visionair ontwerp

- par 6.1 Ontwerp Las Palmas

- par 6.2 Ontwerp depot Robert Fruinstraat

- Hoofdstuk 7 Financiële randvoorwaarden

6. Een visionair ontwerp

Ontwerp Las Palmas

voorgaand/ volgend hoofdstuk
voorgaande paragraaf

Hoewel het souterrain van Las Palmas ideale depotruimte lijkt, is die functie niet acceptabel vanwege het risico van waterschade. Omdat de opslag voor de acetaatfilms van het Filmmuseum niet in Las Palmas kan worden ondergebracht is het voormalige depot van het Gemeentearchief aan de Robert Fruinstraat hiervoor beschikbaar gesteld. Ook voor dit pand heeft Benthem Crouwel een ontwerp gemaakt. In principe is dit gebouw groot genoeg en zeer geschikt.

Om zo efficiënt mogelijk te voldoen aan de temperatuureis van maximaal drie graden celsius wordt het te koelen deel van het gebouw zo compact mogelijk gemaakt met een zo gering mogelijke buitenoppervlakte. Alle verdiepingen boven de begane grond, met uitzondering van de bovenste, worden ingepakt in een nieuwe isolerende schil en op het dak wordt een koelinstallatie aangebracht. Op elke verdieping wordt bij de entree van het gekoelde depot een klimatiseringszone van vijftien graden gerealiseerd, vanwaar depotmateriaal met de lift kan worden getransporteerd naar werk- en viewingruimten of naar de expeditie.

Werkplekken voor viewing, controle, reparatie en registratie, kantoren, en vergaderruimten komen op de heringerichte begane grond; de enige ruimte in het gebouw met uitzicht naar buiten. In de kelders is ruimte voor opslag en viewingcabines. Op de bovenste verdieping bevindt zich een kleine filmzaal en een grote serre-achtige ruimte die als kantine kan dienen. Voor de expeditie wordt op de binnenplaats achter het gebouw een overdekte hal met roldeuren gebouwd.

Hoofdstuk 5 De organisatie Las Palmas

Hoofdstuk 6 Een visionair ontwerp

- par 6.1 Ontwerp Las Palmas
- par 6.2 Ontwerp depot Robert Fruinstraat

- Hoofdstuk 7 Financiële randvoorwaarden

7. Financiële randvoorwaarden

Stichtingskosten Las Palmas

voorgaand/ volgend hoofdstuk
volgende paragraaf

Op grond van eerdere aannames in het bidboek over de benodigde oppervlakten in Las Palmas is het programma van eisen in de afgelopen maanden nader uitgewerkt en uitvoerig besproken. De geformuleerde wensen zijn door middel van een schetsontwerp vertaald naar de beschikbare ruimte en dat heeft geleid tot een aantal verschuivingen binnen het programma van eisen. Het benodigde vloeroppervlak is iets toegenomen tot bijna 21.000 m², ondanks het gedeeltelijk wegbreken van vloeren voor een aantal hoge zalen en het trappenhuis. De extra ruimte voor Las Palmas wordt gecreëerd door een dakopbouw en een verkleining van het commercieel te verhuren gedeelte van het gebouw. Met het aantal beschikbare vierkante meters wordt bijna een verdubbeling van de huidige oppervlakte van de vijf bestaande instellingen bereikt en een enorme kwaliteitsverbetering ten opzichte van de huidige huisvesting. De benodigde ruimte voor opslag van acetataatfilms is naar beneden bijgesteld. Hierdoor kunnen nog enkele kleinere functies in het voormalige Gemeentearchief aan de Robert Fruinstraat gevestigd worden. De extra ruimte die daardoor in Las Palmas ontstaat, komt voor een belangrijk deel ten goede aan de publiekspresentatie, die met ruim 1200 m² toeneemt ten opzichte van het oude programma. De overige veranderingen zijn miniem.

Vanzelfsprekend is het ambitieniveau van Las Palmas hoog. Vanaf het begin is duidelijk gemaakt dat het Centrum meer moet zijn dan een optelsom van de huidige instellingen. Dat heeft ook zijn financiële weerslag. Hoewel de financiële consequenties van de plannen thans zo goed mogelijk in beeld zijn gebracht, spelen er in dit stadium nog wel een aantal onzekerheden waarvan inschattingen zijn gemaakt. Het gezamenlijk onderbrengen van de instellingen in een pand is doelmatiger en heeft efficiencyvoordelen, zeker op de langere termijn. Daar staat tegenover dat de toename aan vierkante meters en activiteiten vanzelfsprekend tot hogere exploitatiebijdragen leiden.

Stichtingskosten Las Palmas

Aan de hand van het schetsontwerp van de architect is een berekening gemaakt van de totale stichtingskosten. Ten opzichte van de oorspronkelijke raming in het bidboek ligt dit bedrag thans fl. 14 mln. hoger. De toename is te onderscheiden in fl. 10 mln. aan bouwkosten en fl. 4 mln. aan bijkomende kosten. Dit komt met name door het toepassen van vides in het ontwerp, de toevoeging van roltrappen, de dakopbouw en indexering van bouwkosten. Een stijging van de bijkomende kosten houdt verband met de hogere bouwkosten (o.a. honoraria en leges). Ook gewijzigde parkeereisen leiden tot hogere kosten dan eerder opgenomen. Daarbij wordt opgemerkt dat rekening is gehouden met het behoud van de oorspronkelijke gevel van het gebouw gezien de historische, monumentale waarde. Indien hier minder waarde aan wordt gehecht, kan het plaatsen van een nieuwe gevel de stichtingskosten omlaag brengen.

Dit verdient echter nadrukkelijk niet de voorkeur.

Het Ontwikkelingsbedrijf Rotterdam (OBR) treedt op als verhuurder en zorgt voor onderhoud van het gebouw en de gebouwgebonden installaties. Hiermee wordt het voortbestaan van het pand in technisch goede staat gegarandeerd voor een periode van minimaal veertig jaar.

Hoofdstuk 6 Een visionair ontwerp

Hoofdstuk 7 Financiële randvoorwaarden

- par 7.1 Stichtingskosten Las Palmas
- par 7.2 Overige investeringen Las Palmas
- par 7.3 Robert Fruinstraat
- par 7.4 Frictiekosten
- par 7.5 Exploitatie Las Palmas
- par 7.6 Dekkingsplan Las Palmas

Hoofdstuk 8 Op weg naar 2001

7. Financiële randvoorwaarden

Overige investeringen Las Palmas

voorgaand/ volgend hoofdstuk
voorgaande/ volgende paragraaf

Voor Las Palmas is een goede ICT-infrastructuur noodzakelijk van circa fl. 5 mln. Hiermee is Las Palmas klaar voor de toepassing en het gebruik van alle nieuwe technologische ontwikkelingen. De totale additionele investeringen zijn op een bedrag van circa fl. 19 mln. geraamd. Dit omvat de volledige inrichting van ruimten in het gebouw, zoals onder andere de bibliotheek/mediatheek, archiefruimten en kantoren en is inclusief de benodigde apparatuur. Hierbij dient te worden opgemerkt dat bij de uitgaven voor filmzalen en -cabines rekening is gehouden met aanschaf van nieuwe apparatuur in verband met het mogelijk achterblijven van voorzieningen in Amsterdam. Een deel van deze kosten zou aan de Amsterdamse filmvoorziening toegerekend kunnen worden. De opgenomen inrichtingskosten voor de presentaties in Las Palmas hebben betrekking op de hiervoor benodigde faciliteiten (apparatuur, audiovisuele voorzieningen, etc.). Alle investeringen worden al naar gelang de verwachte levensduur afgeschreven en zijn in de exploitatiebijdragen opgenomen. Extra sponsorbijdragen kunnen dit bedrag en dus de gevolgen voor de exploitatie neerwaarts bijstellen.

Hoofdstuk 6 Een visionair ontwerp

Hoofdstuk 7 Financiële randvoorwaarden

- par 7.1 Stichtingskosten Las Palmas
- par 7.2 Overige investeringen Las Palmas
- par 7.3 Robert Fruinstraat
- par 7.4 Frictiekosten
- par 7.5 Exploitatie Las Palmas
- par 7.6 Dekkingsplan Las Palmas

Hoofdstuk 8 Op weg naar 2001

7. Financiële randvoorwaarden

Robert Fruinstraat

voorgaand/ volgend hoofdstuk
voorgaande/ volgende paragraaf

De investeringskosten voor de Robert Fruinstraat zijn niet bij de stichtingskosten voor het Las Palmasplan meegenomen. Het gaat hier immers om een investering in cultureel erfgoed die vroeg of laat toch gedaan moet worden. Wel is de ingebruikname van een enkel groot acetaatdepot in de onmiddellijke nabijheid van Las Palmas voorwaardelijk voor deelname van het Filmmuseum aan het Las Palmasplan. Afhankelijk van het gewenste kwaliteitsniveau lopen de investeringskosten op tot maximaal fl. 13 mln. In hoeverre efficiencyvoordelen in verband met het bundelen van de verschillende locaties van het Filmmuseum kunnen worden ingezet is thans nog niet geheel inzichtelijk, maar gezien de lage huur van de huidige locaties wordt dit minimaal ingeschat. Opbrengsten uit de verkoop van een pand in bezit van het Filmmuseum kan aan de dekking van de Robert Fruinstraat bijdragen, dan wel afhankelijk van het te investeren bedrag inwisselbaar gemaakt worden. Naast aankoop door het Filmmuseum van het voormalig depot van het Gemeentearchief tegen een (lage) taxatiewaarde behoort ook verhuur van dit pand aan het Filmmuseum tot de mogelijkheden. Het Filmmuseum neemt de kosten van conservering en restauratie op de korte en langere termijn apart mee in het kader van het vierjarenplan dat in december bij OCenW wordt ingediend.

Hoofdstuk 6 Een vislonair ontwerp

Hoofdstuk 7 Financiële randvoorwaarden

- par 7.1 Stichtingskosten Las Palmas
- par 7.2 Overige investeringen Las Palmas
- *par 7.3 Robert Fruinstraat*
- par 7.4 Fricatiekosten
- par 7.5 Exploitatie Las Palmas
- par 7.6 Dekkingsplan Las Palmas

Hoofdstuk 8 Op weg naar 2001

7. Financiële randvoorwaarden

Friciekosten

voorgaand/ volgend hoofdstuk
voorgaande/ volgende paragraaf

Bij het verhuizen van de instellingen naar Las Palmas worden eenmalige uitgaven voorzien. Het belasten van de investerings- en exploitatiebegrotingen van Las Palmas met deze frictiekosten is ongewenst. De kosten worden apart inzichtelijk gemaakt en zullen eenmalig gedekt moeten worden. Met betrekking tot de kosten voor het sociaal plan van het Filmmuseum, verhuiskosten van de instellingen, desinvesteringen en afkoop van de locatiegebonden voorzieningen en verplichtingen wordt vooralsnog een bedrag van tussen de fl. 5 en fl. 10 mln. geraamd.

Hoofdstuk 6 Een visionair ontwerp

Hoofdstuk 7 Financiële randvoorwaarden

- par 7.1 Stichtingskosten Las Palmas
- par 7.2 Overige investeringen Las Palmas
- par 7.3 Robert Fruinstraat
- *par 7.4 Friciekosten*
- par 7.5 Exploitatie Las Palmas
- par 7.6 Dekkingsplan Las Palmas

Hoofdstuk 8 Op weg naar 2001

7. Financiële randvoorwaarden

Exploitatie Las Palmas

voorgaand/ volgend hoofdstuk
voorgaande/ volgende paragraaf

Door de voorgenomen organisatieopzet van Las Palmas zijn er vier deelbegrotingen van elkaar te onderscheiden: het Filmmuseum, het Fotomuseum, V2_Organisatie en de 'vereniging' Las Palmas. In vergelijking met de bestaande exploitatielasten van de vijf huidige instellingen en op grond van het ambitieniveau van Las Palmas loopt de toename van de totale exploitatie uiteen van fl. 15 mln. tot fl. 17 mln. Dit is afhankelijk van de beschikbaar te stellen investeringsbijdragen door rijk, gemeente dan wel derden. Om Las Palmas goed neer te zetten behoren bij de toenemende aantal vierkante meters en hogere kosten voor huisvesting, personeel en (programmerings)activiteiten ook meer lasten. Dit is inclusief de benodigde hoogwaardige ICT-voorzieningen waar vooralsnog geen sponsorbedragen voor zijn opgenomen. Een bezoek aan het Zentrum für Kunst und Mediatechnologie in Karlsruhe heeft geleerd dat er bij investeringen in hoogwaardige apparatuur ook budgetten voor het gebruik hiervan beschikbaar moeten zijn. Gezien de groei van Las Palmas als organisatie, maar ook qua programmering, zou kunnen worden bekeken of faseringen in investeringen en exploitatie mogelijk zijn. In de huidige begroting wordt uitgegaan van genoemde exploitatiebijdragen voor het Las Palmasplan in zijn totaliteit, inclusief additionele investeringen zoals ICT. Binnen de totale exploitatie is rekening gehouden met een te realiseren efficiencywinst van 10% op de huidige personeelskosten. Daarnaast wordt er door de instellingen een aanzienlijk aantal formatieplaatsen aangewend voor het uitvoeren van de gezamenlijke activiteiten binnen de vereniging Las Palmas. Ondanks de verdubbeling van de netto vloeroppervlakte in Las Palmas, de beschikking over het depot aan de Robert Fruinstraat en de nieuwe activiteiten blijft de personeelsuitbreiding beperkt tot 21 formatieplaatsen.

Hoofdstuk 6 Een visionair ontwerp

Hoofdstuk 7 Financiële randvoorwaarden

- par 7.1 Stichtingskosten Las Palmas
- par 7.2 Overige investeringen Las Palmas
- par 7.3 Robert Fruinstraat
- par 7.4 Friciekosten
- par 7.5 Exploitatie Las Palmas
- par 7.6 Dekkingsplan Las Palmas

Hoofdstuk 8 Op weg naar 2001

7. Financiële randvoorwaarden

Dekkingsplan Las Palmas

voorgaand/ volgend hoofdstuk
voorgaande paragraaf

Om een uniek Internationaal Centrum voor Foto, Film & Mediatechnologie op te richten moet aanzienlijk worden geïnvesteerd en zijn extra exploitatiebijdragen nodig.

De toezegging van de gemeente Rotterdam om fl. 16 mln. beschikbaar te stellen ligt er al. Daarnaast wordt ruim fl. 11 mln. van de investering gedekt door gekapitaliseerde opbrengsten uit de commerciële verhuur van een deel van de begane grond en het souterrain van het gebouw. Het resterende deel van de stichtingskosten wordt door het OBR gefinancierd en verrekend met de huur aan de instellingen.

De doelstelling om de Wilhelminapier tot een levendig deel van het stadscentrum te ontwikkelen, maken publieksaantrekkelijke functies op de begane grond gewenst. Ook bij de andere gebouwen die in de directe omgeving worden gebouwd, wordt bijzondere aandacht besteed aan de functies op straatniveau. De relatief hoge huuropbrengsten van de commerciële functies vormen dan ook een positieve bijdrage in de financiële exploitatie van het gehele complex. Het OBR, dat het gebouw Las Palmas zal herontwikkelen en beheren, is verantwoordelijk voor de verhuur van deze bedrijfsruimten en draagt hiermee dus het risico.

Door een gedeelte van het pand te bestemmen voor commerciële verhuur en uitgaande van eenmalige investeringsbijdragen kunnen lagere huurlasten voor de instellingen gerealiseerd worden. Indien geen aanvullende investeringsbijdragen worden opgenomen leidt dit vanzelfsprekend tot hogere exploitatiekosten voor de instellingen in verband met huisvestingslasten. De hoogte van de eenmalige investeringsbijdrage bepaalt de uiteindelijke huurprijs. Hiervoor zijn een aantal varianten denkbaar die in het financieel overzicht zijn opgenomen.

Om tot een redelijke huurprijs van fl. 205,- per m² te komen volgens variant III is een aanvullende eenmalige investeringbijdrage van fl. 24 mln. nodig. Dit bedrag kan worden gedekt door bijdragen van overheden en mogelijk via sponsoring en fondsen. Op jaarbasis is hiermee op de exploitatie een bedrag van ruim fl. 2 mln. aan huur uitgespaard. Met het handhaven van de investering van de gemeente Rotterdam ad. fl. 16 mln. is de investering gedekt als er een huurprijs van fl. 340,- per m² wordt gehanteerd. Dit leidt vanzelfsprekend tot hogere exploitatielasten.

Las Palmas heeft internationale betekenis en biedt vele samenwerkingsmogelijkheden op diverse terreinen. Naast de culturele meerwaarde van de oprichting van Las Palmas zijn er ook belangen voor het onderwijs, de economie en het monumentenbehoud. Investeren in Las Palmas leidt niet alleen tot het presenteren en beschikbaar stellen van cultureel erfgoed aan een breed samengestelde bevolkingsgroep, maar ook tot ontwikkeling van digitale technologie in relatie tot kennis- en cultuuroverdracht en tot behoud van een monumentwaardig gebouw.

Investeren in Las Palmas is investeren in de toekomst. Het ligt dan ook voor de hand dat hieraan door verschillende overheden, ministeries en het bedrijfsleven wordt bijgedragen.

Hoofdstuk 6 Een visionair ontwerp

Hoofdstuk 7 Financiële randvoorwaarden

- par 7.1 Stichtingskosten Las Palmas
- par 7.2 Overige Investerings Las Palmas
- par 7.3 Robert Fruinstraat
- par 7.4 Frictiekosten
- par 7.5 Exploitatie Las Palmas
- par 7.6 Dekkingsplan Las Palmas

Hoofdstuk 8 Op weg naar 2001

8. Op weg naar 2001

voorgaand/ volgend hoofdstuk

Om in het jaar 2001 open te kunnen gaan had voor 1 juli 1999 een definitief besluit genomen moeten zijn over de vestiging van het Centrum voor Foto, Film & Mediatechnologie in Rotterdam, aldus het bidbook. Ondanks het krappe tijdschema wordt gezien het belang van Rotterdam Culturele Hoofdstad 2001 nog steeds vastgehouden aan opening in 2001. Een definitief besluit moet dan wel op zeer korte termijn vallen, zodat een aanvang gemaakt kan worden met de voorbereidingen voor de bouw. Voor een dergelijk bouwproject staat doorgaans twee jaar.

Begin 2000 kan het definitieve plan klaar zijn. Na het opstellen van het bestek en het volgen van de Europese aanbestedings- en bouwvergunningsprocedure kan in het vierde kwartaal van 2000 worden gestart met de bouw. Er resten dan nog acht maanden bouwtijd om Las Palmas medio 2001 te kunnen openen. De verdere planuitwerking moet aantonen of deze bouwtijd voldoende is. Als dit onvoldoende blijkt te zijn, zal door fasering in de bouw in ieder geval een deel van de ruimte in gebruik worden genomen. Met het openstellen van publieksruimten kan Las Palmas dan toch een belangrijke bijdrage leveren aan de programmeringsactiviteiten van Rotterdam Culturele Hoofdstad in 2001. Het voornemen is overigens om Las Palmas al in april 2000, nog voor de start van de verbouwing, als tweede locatie voor de Fotobiënnale van het Nederlands Foto Instituut te gebruiken, zodat het gebouw al begin volgend jaar in haar nieuwe culturele functie kan worden ingewijd.

In de afgelopen drie maanden is veel gedaan. Naast een schetsontwerp zijn de contouren van de activiteiten, financiën, personeel en organisatie in kaart gebracht. Een inventarisatie van de benodigde ICT-infrastructuur is gemaakt en de eerste stappen voor het oprichten van het Fotomuseum zijn gezet. Dit alles dient nu per onderdeel in detail te worden uitgewerkt.

In aanvulling op de reeds werkzame adviseurs op het terrein van ICT en financiën is het aantrekken van een extern adviseur gewenst op het gebied van organisatie, personeel en huisvesting. Gekoppeld aan de huidige projectgroeporganisatie met de directeurs van de instellingen kunnen de werkzaamheden in hoog tempo worden voortgezet. De verschillende onderdelen aangaande bouw, activiteiten, financiën, personeel en organisatie zullen dan binnen verschillende werkgroepen nader worden ingevuld. Gelijktijdig worden door de instellingen voor het einde van het jaar de kunstenaarplannen opgesteld voor het Nederlands Fotomuseum, het Filmmuseum, V2_Organisatie en de 'vereniging' Las Palmas betreffende het gezamenlijke deel van het Centrum. Tezamen vormen deze vierjarenplannen het totale Las Palmasplan.

Hoofdstuk 7 Financiële randvoorwaarden

Hoofdstuk 8 Op weg naar 2001

Hoofdstuk 9 Samenvatting in punten

9. Samenvatting in punten

voorgaand hoofdstuk

Het perspectief: Las Palmas, Internationaal Centrum voor Foto, Film & Mediatechnologie

- Gemeenschappelijke basis van de oude en nieuwe media wordt in toenemende mate de digitalisering, de omzetting van de meest ongelijksoortige informatie in steeds dezelfde enen en nullen die de technologische mogelijkheid schept voor grensvervaging in allerlei richtingen. Mengvormen van film, fotografie, computerkunst, videospelen, internet en televisie leveren nu al hybride varianten op met veelbelovende artistieke mogelijkheden.
- Het Nederlands Foto Instituut (NFI), het Nederlands Fotoarchief (nfa) en het Nationaal Fotorestatie Atelier (NFrA) gaan binnen de organisatiestructuur van Las Palmas verder als het Nederlands Fotomuseum.
- Het voorstel van het NFI, het nfa, het NFrA, het Filmmuseum en V2_ om tot een hechte samenwerking in Las Palmas te komen, vormt een antwoord op belangrijke tekortkomingen in de constellatie van bestaande culturele instellingen en musea. Filmmuseum, fotoinstellingen en V2_ kunnen - ieder met behoud van hun zelfstandige taken - hoekstenen worden rond een middenterrein waar nieuwe ontwikkelingen in al hun veranderlijkheid en onvoorspelbaarheid gevolgd, getoond, uitgelegd en verzameld kunnen worden, en waar de televisie als een te lang verwaarloosd cultureel fenomeen eveneens zijn plaats krijgt.
- Het Filmmuseum, V2_ en het nieuwe Fotomuseum vormen tezamen Las Palmas, Internationaal Centrum voor Foto, Film & Mediatechnologie. Voor de uitvoering van gezamenlijke activiteiten en facilitaire ondersteuning wordt een vierde rechtspersoon opgericht onder leiding van de directeuren van de drie zelfstandige organisaties. Deze organisatiestructuur en gezamenlijke activiteiten garanderen dat Las Palmas meer is dan een optelsom van de bestaande instellingen.
- Het inzetten van nieuwe media voor de ontsluiting van cultureel erfgoed stimuleert het gebruik hiervan door een breed samengestelde bevolkingsgroep. In plaats van passieve consumptie biedt Las Palmas de bezoekers (inter)actieve omgang met beelden uit het heden en verleden.
- Mediacultuur kent geen grenzen en biedt de mogelijkheid bij uitstek om interculturaliteit te bevorderen. Naast locatiegebonden activiteiten vormt het virtuele Las Palmas een belangrijk instrument voor educatie en culturele emancipatie.
- Met de aanwezige combinatie van culturele 'content' en geavanceerde Informatie- en Communicatietechnologie (ICT) beschikt Las Palmas over de ideale voorwaarden om een laboratoriumfunctie te vervullen ten aanzien van het inzetten van ICT voor artistieke, culturele en educatieve doeleinden.
- De Nederlandse overheid investeert miljarden in grote infrastructurele werken en de elektronische snelweg op weg naar een kennis- en informatiemaatschappij. Naast de culturele betekenis ervan moet het realiseren van een Internationaal Centrum voor Foto, Film & Mediatechnologie ook in dit licht worden gezien.
- Las Palmas, begin jaren vijftig gebouwd naar ontwerp van Van den Broek en Bakema, leent zich als voormalig werkplaatsengebouw van de Holland Amerika Lijn uitstekend voor de huisvesting van een Centrum voor Foto, Film & Mediatechnologie. Een markant architectonisch monument in de stijl van de nieuwe zakelijkheid, waarvan nog maar weinig overblijfselen naar behoren zijn gerestaureerd, wordt in zijn oude glorie hersteld om plaats te bieden aan nieuwe culturele functies.
- Vestiging van een Centrum voor Foto, Film & Mediatechnologie op de Wilhelminapier is een belangrijke culturele impuls voor de uitbreiding van het centrum van Rotterdam. Gezien de reeds bestaande aantrekkingskracht van de Wilhelminapier is het realistisch voor Las Palmas een bezoekersaantal van 120.000 à 150.000 te ramen. Hierbij worden de virtuele bezoeken nog buiten beschouwing gelaten.

Randvoorwaarden voor het welslagen van Las Palmas

- In de presentatie van de fotografie in Las Palmas dient een goed evenwicht te bestaan tussen verleden, heden en toekomst.
- Voor de realisering van de doelstellingen van Las Palmas zijn geavanceerde ICT-voorzieningen onmisbaar.
- De ernstige belemmering die het auteursrecht op dit moment vormt voor de cultuurspreiding (met name via nieuwe media) door non-profit instellingen die hiertoe van overheidswege worden gesubsidieerd dient te worden weggenomen.
- Voor het uitvoeren van nieuwe taken en functies, kwaliteitsverbetering en schaalvergroting van bestaande taken en functies is, na een efficiencywinst van tien procent, een uitbreiding met twintig fulltime formatieplaatsen nodig.
- Met name V2_Organisatie dient qua omvang van mankracht en middelen te worden aangepast aan de uitbreiding van het werkterrein. Professionalisering van de organisatie is dringend gewenst.
- Verhuizing naar Rotterdam heeft voor de medewerkers van het Filmmuseum zware sociale consequenties. Uitvoering van het sociaal plan dient hier voldoende tegenover te stellen.
- Voor het Filmmuseum is de huidige extreme dislocatie een van de belangrijkste redenen om zich te willen verplaatsen. Realisatie op afzienbare termijn van een voldoende groot acetaatdepot in de nabije omgeving van Las Palmas is een zwaarwegende voorwaarde.

Financiële aspecten

- Met een investering van fl. 24 mln. is het tekort op de investering voor Las Palmas gedekt en betalen de instellingen een redelijke huurprijs van fl. 205,- per m². Hiermee kan de extra benodigde exploitatie neerwaarts worden bijgesteld tot fl. 15 mln.
- De incidentele en structurele kosten dienen mede gefinancierd te worden door het bedrijfsleven en andere ministeries dan OCenW en de gemeente Rotterdam.
- Door middel van doelmatigheid en inzet van eigen personeel en middelen dragen de betrokken instellingen zelf substantieel bij aan het bekostigen van de exploitatie van Las Palmas.
- Hoogwaardige ICT-infrastructuur is onderhevig aan snelle veranderingen en vraagt dus om een snelle afschrijving ten laste van de exploitatie. Bijdragen van derden voor ICT kunnen de exploitatie neerwaarts bijstellen.

Op weg naar 2001

- Opening in 2001 is mogelijk als er op korte termijn een definitief besluit wordt genomen om het Centrum voor Foto, Film & Mediatechnologie in Rotterdam te realiseren. Ondanks de beperkt beschikbare tijd zullen door fasering in de bouw in ieder geval publieksruimten van Las Palmas geopend zijn tijdens Rotterdam Culturele Hoofdstad 2001.
- Na een positief besluit kunnen de werkzaamheden in hoog tempo worden voortgezet. Het inschakelen van externe deskundigheid op het gebied van personeel, organisatie en huisvesting is daarbij gewenst.
- Met als uitgangspunt de oprichting van Las Palmas worden door de instellingen voor het einde van het jaar de kunstenaarsaanvragen opgesteld voor het Nederlands Fotomuseum, het Filmmuseum, V2_Organisatie en de 'vereniging' Las Palmas. Tezamen vormen deze aanvragen het totale Las Palmasplan.

Hoofdstuk 8 Op weg naar 2001

Hoofdstuk 9 Samenvatting

LAS PALMAS HET PLAN

A A M V U L L I N G E N

Het Nederlands Fotomuseum
De ontdekking van de wereld
Medialab in Las Palmas
Auteursrechtproblematiek
Samenwerkingsverbanden
Een monumentwaardig werkplaatsengebouw
Conservering van het filmerfgoed
Culturele infrastructuur van Rotterdam

Het Nederlands Fotomuseum

De in Rotterdam gevestigde nationale fotoinstellingen nfa, NFrA, en NFI hebben de ambitie om binnen Las Palmas het Nederlands Fotomuseum te gaan vormen. Deze drie instellingen hebben respectievelijk het collectioneren, het conserveren en het presenteren als kerntaken. Daarmee zijn zij bij uitstek de instellingen om op nationaal niveau de kern van een fotomuseum te vormen. Voor elk van de drie instellingen afzonderlijk geldt daarenboven dat zij, in de korte tijd van hun bestaan, nationaal en internationaal een belangrijke plaats hebben veroverd. In Nederland is binnen de museale context de relatie tussen fotografie en beeldende kunst onder andere gegarandeerd door de collecties van het Stedelijk Museum en het Rijksmuseum.

Dit fotomuseum zal, naast haar 'eigen' museale taken en verantwoordelijkheden, intensief en structureel gaan samenwerken met de zusterdisciplines film en nieuwe media. Hier worden slechts de contouren van dit museum geschetst. Niet alle taken van het museum zullen daarbij aan de orde komen. In een afzonderlijke nota wordt een en ander nader uitgewerkt.

Vanuit historisch oogpunt is het van belang om de opkomst en de ontwikkeling van de fotografie als massamedium en kunstuiting te collectioneren, te bestuderen en te presenteren.

Het Nederlands Fotomuseum wil door spraakmakende tentoonstellingen zowel aandacht besteden aan het heden en verleden van de fotografie als de blik actief op de toekomst van de fotografie richten. De digitale ontwikkelingen zijn daarbij uiterst belangrijk; ze dwingen tot een nieuwe benaderingswijze van het presentatie- en het collectiebeleid. Een fotomuseum binnen de context van Las Palmas biedt de garantie dat deze nieuwe ontwikkelingen niet gemarginaliseerd worden, maar centrale aandacht krijgen.

Om het fotomuseum deze functie op een kwalitatief goed niveau te laten uitvoeren is uitbreiding van taken, ruimte, personeel en financiële middelen noodzakelijk.

Presentatie

Het Nederlands Fotomuseum zal in vier semi-permanente en twee regelmatig wisselende tentoonstellingen, heden en verleden van de Nederlandse en internationale fotografie tonen. De vier semi-permanente tentoonstellingen zullen overwegend thematisch van karakter zijn en jaarlijks zal er één vervangen worden. Als thema's wordt gedacht aan: reisfotografie, wetenschapsfotografie, fotografie en de drukpers en amateurfotografie. Het gaat hierbij om historische én hedendaagse fotografie. Er zullen twee soorten wisselende tentoonstellingen zijn. Jaarlijks worden zes tot zeven kleinere tentoonstellingen gepresenteerd met overwegend hedendaagse Nederlandse fotografie. Daarnaast zullen er jaarlijks vier tot vijf grote tentoonstellingen worden gemaakt over bijzondere aspecten van de internationale fotografie vanuit een actueel perspectief. Bovendien zal Rotterdam tijdens een grootscheepse fotobiënnale eens in de twee jaar geheel in het teken van de fotografie staan.

Studie en onderzoek

Het wetenschappelijk onderzoek naar de artistieke, maatschappelijke en technische geschiedenis van de fotografie is in Nederland nog maar zee beperkt van de grond gekomen. Om zowel studie en onderzoek als onderwijs te bevorderen is, naast het verstrekken van beurzen op de diverse onderzoeksgebieden, een (bijzondere) leerstoel aan een van de Nederlandse universiteiten dringend gewenst. Gezien de Leidse traditie op het fotografische terrein ligt samenwerking met deze universiteit voor de hand.

Er bestaat grote behoefte aan een centraal documentatiearchief. Daarnaast heeft de door de Vereniging Nederlands Fotogenootschap opgezette digitale database van de collectie Nederland (FOTIOS) een permanente behuizing en personele bezetting.

Collectievorming

Naast de reeds aanwezige collectie van zeventig negatievenarchieven met circa drie miljoen negatieven en dia's, is het nodig om een verzamelbeleid te formuleren dat rekening houdt met de reeds aanwezige belangrijke collecties elders in den lande. Een zo goed mogelijke afstemming van het verzamelbeleid van de diverse musea zou een belangrijke stap kunnen zijn naar een 'Collectie Nederland'. Het verzamelbeleid zou de volgende accenten moeten hebben:

- Nederlandse fotografie in binnen- en buitenland;
- Buitenlandse fotografie in Nederland;
- Internationale fotografie die wezenlijk is voor de context van bovengenoemde gebieden.

Conservering en restauratie

Naast conservering en restauratie van de eigen collectie van het fotomuseum is het een wezenlijke taak om andere instellingen met fotocollecties te adviseren en eventueel restauratiewerkzaamheden voor hen uit te voeren.

Amateurfotografie

Door aansluiting te zoeken met de door het ministerie van OCenW georganiseerde ondersteuningsstructuren voor de amateurfotografie kan een maximaal rendement worden bereikt met respect voor ieders specifieke verantwoordelijkheden.

Een medewerker voor amateurfotografie zal speciale activiteiten (rondleidingen, studiebijeenkomsten e.d.) entameren bij de reguliere tentoonstellingsactiviteiten. Daarnaast zullen er in een eigen expositieruimte tentoonstellingen worden georganiseerd vanuit en gericht op de amateurfotografie. Door zowel naar de georganiseerde als de ongeorganiseerde amateurfotograaf te kijken, kan een eigenzinnige en waardevolle inbreng in het fotomuseum gerealiseerd worden.

De ontdekking van de wereld

Een centrale tentoonstelling

De centrale gezamenlijke tentoonstellingen bieden een breed publiek introducties in de complexe mediageschiedenis en tegelijkertijd zijn ze de etalages waarin de verschillende deelnemers aan Las Palmas het eigen en het gemeenschappelijke gebied kunnen presenteren. De exposities omvatten doorgaans verleden en heden van de afzonderlijke media en plaatsen deze in het perspectief van hun gezamenlijke toekomst.

Binnen het kader van Las Palmas worden de fotografie, de film en de digitale technieken die binnen V2_ de aandacht hebben, niet langer louter opgevat als technologieën om beelden mee te maken, maar als machines om ervaringen mee op te wekken. De bezoeker wordt niet gezien als passieve consument, maar als actieve deelnemer aan de ervaringen die specifiek zijn voor de verschillende media. Ook fotografie en film zijn nooit alleen maar middelen geweest om de werkelijkheid af te beelden. Ze zijn ook altijd gebruikt om werkelijkheden op te roepen: het zijn producenten van wereldbeelden, naast vastleggers van beelden van de wereld.

Het thema *De ontdekking van de wereld* dient hier als voorbeeld van een centrale tentoonstelling in Las Palmas. Niet alleen de visie op kunst of cultuur verandert onder invloed van de digitale media, ook de visie op het dagelijks leven in de multiculturele samenleving wordt er fundamenteel door bepaald. Het brengt de wereld en verschillende wereldbeelden bij elkaar.

Elk nieuw medium creëert een nieuwe wereld, of preciezer gezegd: elk nieuw medium breekt een oude wereld open. Toen fotografen in de jaren na 1839 de gebouwen in hun woonstad op de gevoelige plaat vastlegden, moesten ze telkens weer constateren dat voertuigen, mensen of dieren zich onbedoeld en ongemerkt tijdens de opname door het beeld hadden bewogen.

De menselijke blik ziet in de omgeving wat geleerd is, of wat aangewend is om waar te nemen. Nieuwe media geven de wereld echter een onwaarschijnlijke aanblik en in die zin zijn ze informatief. Een beroemd voorbeeld is de gang van galopperende paarden die, anders dan eeuwenlang op schilderijen te zien was geweest, met alle vier de benen tegelijk van de grond komen: dit werd pas zichtbaar toen Eadweard Muybridge in 1887 zijn fotografische studie 'Animal Locomotion' publiceerde.

Ditzelfde mechanisme verklaart overigens ook de schroom van velen om zich te laten fotograferen of filmen: de camera kan iets onthullen wat het zelfbeeld verstoort. Toen het publiek in 1895 verschrikt opsprong bij het zien van de film 'De aankomst van een trein in het station La Ciotat' van de gebroeders Lumière, was deze consternatie niet alleen het gevolg van de angst overreden te worden door de trein, maar ook van het feit dat alle verwachtingen over een camerabeeld werden gelogenstraft: deze foto bewoog opeens!

Media tónen niet het zichtbare, ze máken zichtbaar. Ze onthullen wat aan het oog onttrokken is door het filter van de alledaagsheid: zowel in de buitenwereld als in de mediasfeer zelf. Tegelijk plaatst elk medium echter ook een eigen filter over de zichtbare wereld en creëert zo nieuwe conventies en denkbeelden over de bestaande heen.

De fotograferende en filmende reizigers openden en openen met hun fotoalbums, expeditiefilms en documentaire programma's een onbekende wereld voor de thuisblijvers.

Ze deden en doen dat echter vaak op een zodanige wijze, dat zij eerder een illustratie leveren van de westerse, christelijke, blanke, mannelijke, toeristische etc. vooronderstellingen dan dat zij de ander werkelijk in zijn of haar 'andersheid' tonen.

Het vermogen van de media het onzichtbare zichtbaar te maken maakt ze tot een krachtig wapen. De bezitter ervan heeft een strategisch voordeel ten opzichte van vijanden die er niet over beschikken. Dit verklaart waarom praktisch alle nieuwe media in de twintigste eeuw zijn ontwikkeld in een militaire context. Zoals Paul Virilio beschrijft in zijn boek 'Logistique de la perception' (1984) was de Eerste Wereldoorlog de drijvende kracht achter de ontwikkeling van onder meer de instantfotografie, de film en de radio, de Tweede Wereldoorlog achter de kleurenfilm en de computer, en de Koude Oorlog achter de televisie, de satelliet en het internet.

Media zijn niet alleen middelen om te registreren en zichtbaarmakers. Het zijn ook middelen om te ontsnappen aan de druk van de zichtbare wereld en om die wereld naar believen te veranderen. Met geconstrueerde 'werkelijkheden' als fotomontages, speelfilms en televisiequizen, special effects, computergames en de beeldenstorm van VJ's (om over de pornografische dimensie van de verschillende media maar te zwijgen), worden visuele media gebruikt om een droom, roes of extase op te wekken.

De mediageschiedenis wordt ook in sterke mate voortgestuwd door de entertainmentindustrie en de tegencultuur van opstandige jeugd die telkens weer een eigen gebruik van de overgeleverde en nieuw ontwikkelde media weet te ontdekken.

Kortom, de paradoxale drijfveer achter de ontwikkelingen in de diverse mediatechnologieën is dat media evenzeer middelen zijn om de wereld te ontdekken, als om deze toe te dekken.

Een tentoonstelling over De ontdekking van de wereld via de moderne, technische media is daarom tegelijkertijd een tentoonstelling over de ontdekking van deze technische media zelf. De mediageschiedenis, deze specifieke wijze waarop de wereld is en wordt herontdekt, maar ook toegedekt, ontwikkeld en verstoord, is in al zijn aspecten vertegenwoordigd in de archieven en collecties van Las Palmas en zijn netwerken.

Met een centraal thema zoals De ontdekking van de wereld wordt een breed scala aan subthema's aan de orde gesteld. Met name via deze subthema's zal ook een deel van het beoogde doelgroepenbeleid kunnen worden gerealiseerd. De presentatiemiddelen in de centrale tentoonstellingen zullen variëren van traditionele objecten tot interactieve omgevingen waarin de publieksparticipatie maximaal is. In principe bestaat hier geen beperking ten aanzien van de te gebruiken media.

Medialab in Las Palmas

Het in 1998 opgerichte V2 medialab zal in Las Palmas zijn vleugels verder uitslaan.

Het medialab richt zich op:

- Research en productie van hard- en software voor kunstenaars en ondersteuning van projecten door kunstenaars en derden (kunstinstellingen, educatie).
- Plaatsen voor artists in residence. Hier werken kunstenaars voor een bepaalde periode in het V2_Lab. Het artists in residence programma wordt momenteel ondersteund door de ministeries van OCenW en Buitenlandse Zaken. In de toekomst zal hier aangesloten worden op Europese programma's.
- Het realiseren van een Europees medialab. Hieraan wordt gewerkt door structurele samenwerking met enkele grote medialabs in Europa op het gebied van kunst en cultuur. Daartoe werd in 1998 het ENCART netwerk opgericht waarin momenteel het Zentrum für Kunst und Medientechnologie in Karlsruhe, het Ars Electronica Centre in Linz en C3- Soros Foundation in Budapest participeren. Uitwisseling van kennis en ervaring, het technisch op elkaar afstemmen van de medialabs (compatibiliteit) en het realiseren van coproducties zijn hier de doelstellingen. Binnen Nederland zal via het Virtueel Platform (waar V2_Organisatie deel van uitmaakt) aan verdere samenwerking met de Nederlandse medialabs worden gewerkt.
- Het realiseren van workshops waarin veelal universiteiten en instellingen van verschillende disciplines participeren (architectuur, theater en dans, muziek, fotografie en film).

Het medialab is een belangrijk onderdeel binnen Las Palmas omdat het vorm geeft aan de gedachte dat Las Palmas niet alleen een presentatiefunctie heeft maar tevens een actieve speler moet zijn in de ontwikkelingen rond de mediacultuur. Het medialab is binnen Las Palmas tevens het aanspreekpunt voor de deelnemende instellingen als het gaat om kennis en ervaring in het ontwikkelen van specifieke activiteiten op dit terrein. Het V2_Lab zal zo zichtbaar mogelijk aanwezig zijn in het Las Palmas gebouw waardoor activiteiten die in principe niet gericht zijn op een breed publiek, toch zichtbaar worden.

Auteursrechtenproblematiek

Het auteursrecht vormt een groot probleem voor museale instellingen. Dit geldt in verhevigde mate als het gaat om reproduceerbare en digitale media. In feite komt het er nog steeds op neer dat de eis van de overheid aan de musea en archieven om zoveel mogelijk publiek toegang tot de collecties te verschaffen haaks staat op de auteurswetgeving van diezelfde overheid. Ten aanzien van het onderwijs is dit probleem al veel eerder onderkend en opgelost door een uitzonderingsclausule in de Auteurswet. Voor de archieven en musea is de situatie als volgt:

- Volgens de vigerende Nederlandse Auteurswet is elke verveelvuldiging zonder toestemming van de rechthebbende verboden, ongeacht het doel. Voor dupliceren ten behoeve van conserveren is dus ook toestemming van de rechthebbende nodig. Dit betekent de facto dat rechthebbenden kunnen bepalen wat voor het nageslacht wordt bewaard.
- Openbaarmakingen voor meer dan één persoon gelden als exploitatie; uitvluchten als 'besloten, want voor leden' of 'het geeft niet want we vragen er geen geld voor' houden juridisch geen stand. Voor elke publieksvertoning moet dus toestemming worden gevraagd en meestal ook worden betaald.
- Citaatrecht biedt geen soelaas, want de context telt mee en bovendien, wat kan men aanvragen met telkens maar een paar seconden van iets?
- Het auteursrecht is in de loop van de eeuw verschoven van bescherming van geestelijk eigendom naar bescherming van exploitatierecht. Huidige rechthebbenden zien het 'droit morale' vaak als hun vijand terwijl het recht doen aan het geestelijk eigendomsrecht juist een doel van musea en archieven is.
- Producenten van av-materiaal zitten enerzijds op het vinkentouw om te voorkomen dat er misbruik wordt gemaakt, anderzijds hebben zij tot op heden geweigerd mee te werken aan een internationale database van rechthebbenden.
- De digitale technologie is, vanwege het feit dat deze misbruik in de vorm van illegale verspreiding nogal makkelijk maakt, de nachtmerrie van av-producenten. Om die reden zijn zij uiterst beducht voor het digitaliseren van av-collecties in musea en archieven en er zelfs vaak mordicus tegen.
- Onder producenten heerst ook een grote vrees voor ingrijpen van bovenaf, bijvoorbeeld in de vorm van door de overheid afgedwongen licenties. Zij zijn meer dan ruim vertegenwoordigd in de gremia, die de Europese auteurswetgeving aan het aanpassen zijn aan de nieuwe ontwikkelingen. Daarom zal het nog lang duren voordat er voor de problemen van musea en archieven goede internationale oplossingen komen.

De discussie met de Rijksoverheid moet worden geopend over het aanpassen van de Nederlandse Auteurswet. Door nationale musea en archieven een uitzonderingspositie te geven kunnen instellingen met publieksmissies in elk geval bewegingsvrijheid krijgen binnen Nederland en tot Nederland beperkte digitale netwerken.

Structurele en regelmatige samenwerkingsverbanden

- de universiteiten van Amsterdam, Bologna, Chicago, Delft, Eindhoven, Frankfurt, Leiden, Leuven, Los Angeles, Nijmegen, Maastricht, Parijs, Rotterdam, Utrecht en Twente;
  - Ars Electronica Centre (Linz, Oostenrijk), Association des Cinémathèques Européennes (Brussel), British Film Institute (Londen), Centre Nationale du Cinéma (Parijs), Centre Européenne de la Photographie (Parijs), Il Cinema Ritrovato Festival (Bologna), Filmhuis Lumière (Maastricht), Folkwang Museum (Essen), Fotomuseum (Antwerpen), Fotomuseum Winterthur (Winterthur), Fototage (Herten), het Haags Filmhuis (Den Haag), Holland Festival (Amsterdam), Hollandse Hoogte (Amsterdam), Ichtus Hogeschool (Rotterdam), het Internationaal Filmfestival Rotterdam/Exploding Cinema (Rotterdam), Joanneum Research (Graz), Kuub 3 (Rotterdam), Lantaren/Venster (Rotterdam), Louvre (Parijs), National Filmarchive (Harare), National Filmcentre (Tokyo), Nederlands Architectuurinstituut (Rotterdam), Nederlands Audiovisueel Archief (Hilversum), Nederlands Film Festival (Utrecht), Nederlandse Film en Televisie Academie (Amsterdam), Noorderlicht (Groningen/Leeuwarden), Montevideo (Amsterdam), Museet for fotokunst (Odense), Museum of Modern Art (New York), Stichting Kunstzinnige Vorming Rotterdam (Rotterdam), Studie- en Documentatiecentrum voor Fotografie van de Universiteit te Leiden, Vereniging Nederlands Fotogenootschap, Willem de Kooning Academie (Rotterdam) en het Zentrum für Kunst und Medientechnologie (Karlsruhe);
  - de Nederlandse musea en instellingen met substantiële fotocollecties;
  - landelijke platforms en overkoepelende organisaties die zich bewegen op de terreinen van foto, film en mediatechnologie zoals: LOKV (Utrecht), Platform Media-educatie, Platform Filmeducatie, Stichting Beeldende Amateurkunst (Utrecht), Virtueel Platform.
-

Las Palmas: een monumentwaardig werkplaatsengebouw

Als monument van jonge bouwkunst in de stijl van de nieuwe zakelijkheid is het architectonisch ontwerp van Van den Broek en Bakema meer dan de moeite waard voor hergebruik. Het gebouw markeert de voltooiing van de wederopbouwactiviteiten te Rotterdam en heeft een sterk industrieel karakter. Het laatste komt onder meer tot uitdrukking in opbouw en constructie. Deze zijn eenvoudig en sober en lijken vooral bepaald door functionele uitgangspunten als een ruim vloeroppervlak, een flexibele indeling en een hoge vloerbelasting. Deze uitgangspunten hebben geleid tot een eenvoudige stapeling van vloeren rustend op achtkantige, paddestoelvormige kolommen. Hierdoor kunnen de gevels vrij blijven van kolommen, waardoor daglicht optimaal naar binnen valt. De betonconstructie is verjongend, hetgeen betekent dat de dikte van de kolommen per verdieping afneemt. Hoewel niet met het blote oog zichtbaar, is de plattegrond van het gebouw niet helemaal rechthoekig. De lengte van het geheel bebouwde perceel is 105 meter. Het perceel is aan de oostzijde bijna 44 meter diep en de westzijde 39 meter. De onderlinge afstand van de kolommen neemt steeds een paar centimeter af. Bij de meest oostelijke kolomrij bedraagt de afstand 7,65 en bij de meest westelijke 6,79 meter.

De gevels dragen bij aan het industriële karakter van het gebouw. Bij de gevelindeling is gebruik gemaakt van een reeks standaard gevelelementen. De geprefabriceerde, schokbetonnen elementen zijn gebaseerd op een standardelement van 2,50 meter breed en 4,20 meter hoog voorzien van een borstwering en een zesdelig venster. Hierop zijn varianten gemaakt met openslaande stalen ramen, met hoge borstweringen en met een horizontale sleuf in de borstwering voor extra daglicht. In de gevels is een onderscheid aangebracht tussen begane grond en verdiepingen. De begane grond heeft een grotere verdiepingshoogte en een meer gesloten karakter dan de verdiepingen. De gesloten geveldelen zijn aan de bovenzijde voorzien van een reeks kleine bovenlichten in stalen kozijnen. Dit over alle gevels doorlopende bovenlicht is een element dat regelmatig voorkomt in het werk van Van den Broek en Bakema. De lange gevels worden halverwege onderbroken door de onderdoorgang dwars door het gebouw. Ter plaatse van de onderdoorgang is de gevel over een breedte van drie kolomvelden teruggelegd, waardoor een deel van de constructie met de paddestoel-vormige kolommen zichtbaar wordt. Aan beide zijden van de onderdoorgang bevindt zich een portiersloge in de vorm van rechthoekige, stalen erkers op zwart betegelde plinten.

De korte gevels hebben beide links een uitkragend trappenhuis met een geheel glazen pui, waardoor de trappen aan de buitenkant zichtbaar zijn. Bijzonder is dat de 'boom' van de bordestrappen exact in de gevellijn is geplaatst, zodat de gebruiker van de trap zich afwisselend binnen en buiten het gebouw begeeft. Op deze manier wordt een deel van de activiteiten in het gebouw zichtbaar voor de voorbijganger, en opent zich de buitenwereld voor de traploper in het gebouw. Ook dit is een uiting van de vernieuwende architectonische opvattingen van Van den Broek en Bakema.

Bij hergebruik van het gebouw is een aantal aspecten van belang. In de eerste plaats de opbouw van de gevel. De architecten hebben op verschillende momenten geëxperimenteerd met de toepassing van geprefabriceerde elementen. Las Palmas is in deze ontwikkeling van grote betekenis. Het gebruik van prefabelementen in uiteenlopende varianten levert wellicht aanknopingspunten op voor een nieuw concept voor de gevels. Op de tweede plaats het materiaal- en kleurgebruik. In geval van toe te voegen materialen verdient het aanbeveling zoveel mogelijk aansluiting te zoeken bij authentieke materialen (ruw beton, glas, staal en harde vloeren) en beperkt kleurgebruik (wit, grijs, zwart, roodbruin). Dit betekent dat terughoudend met kleur moet worden omgesprongen en dat afwerking van bouwkundige onderdelen zo veel mogelijk moet worden vermeden. Het bestaande ruwe karakter, dat goed past bij de industriële uitstraling van het gebouw, moet waar mogelijk worden behouden. Tenslotte is het van belang dat belangrijke architectonische elementen behouden blijven. Naast de gevel zijn dat de deels uitkragende en transparante trappenhuisen in de korte gevels en het subtiele element van het doorlopende bovenlicht op de begane grond. Deze vormen belangrijke uitdrukkingen van de architectonische opvattingen van de architecten. Binnenin is vooral de zichtbaarheid van de constructie met de karakteristieke paddestoelkolommen van eminente betekenis.
(Wijnand Galema, Bureau Monumenten, Rotterdam)

Conservering van het filmerfgoed

De filmcollectie van het Filmmuseum wordt op dit moment bewaard in depots in Overveen, Castricum, Heemskerk, Vijfhuizen en Zuidwijkermeer. Het betreft meestal bunkers of loodsen, die deels voor zeer lage bedragen worden gehuurd. Deze panden zijn, met uitzondering van het minimale depot op de Koningshof, niet voor museale bewaring van filmmateriaal gebouwd en de klimaatvoorzieningen voldoen niet aan de eisen. In de afgelopen tien jaar heeft het accent in de conservering gelegen op de nitraatconservering, omdat de films op deze drager met onmiddellijke teloorgang werden bedreigd. Door het Filmmuseum is echter al acht jaar geleden aangekondigd dat ook de sedert circa 1950 in gebruik zijnde acetaatfilm, waarvan werd aangenomen dat deze een veel langere levensduur had dan nitraat, aan vormen van onherstelbaar verval onderhevig is. Niet alleen treedt in dit materiaal steeds vaker sterke verzuring op, ook de kleuren lopen dramatisch terug. In tegenstelling tot nitraat bestaat in het geval van acetaat wel een methode om het verval substantieel af te remmen, namelijk bewaring op een temperatuur van maximaal drie graden celsius. Vrijwel alle films die vanaf 1950 zijn gemaakt, zijn in kleur, dus het betreft hier het leeuwendeel van de Filmmuseumcollectie.

Voor een groot deel van de acetaatcollectie kan in dit stadium nog gekozen worden tussen twee oplossingen, waarvan de een op de langere termijn aanzienlijk minder kostbaar is dan de ander:

- het acetaat analoog overzetten op, helaas, alweer acetaat. Na 50 jaar moet dan alles nog worden gedigitaliseerd op een hoog resolutieniveau. Kosten over het tijdvak 2000-2050 bij scherpe selectie bedragen circa fl. 319 mln. (gemiddeld fl. 6,4 mln. per jaar).
- het verval sterk afremmen door bewaring onder de juiste omstandigheden en op termijn op hoog resolutieniveau digitaliseren. De kosten van analoge overzetting van alleen de urgentste gevallen plus de kosten van een adequaat depot (verbouwing en inrichting van de Robert Fruinstraat circa fl. 13 mln.) en van digitalisering over het tijdvak 2000-2050 bedragen bij scherpe selectie circa fl. 208 mln. (gemiddeld fl. 4,2 mln. per jaar).

Bewaring van alle acetaat in één enkel goed geoutilleerd en geklimatiseerd depot is in alle opzichten het meest efficiënt, ook omdat daarmee de tijdverspilling en kosten komen te vervallen die multilocatie nu eenmaal met zich meebrengen.

Aantrekkingskracht van Las Palmas binnen de culturele infrastructuur van Rotterdam

---

In het bidbook werd aangegeven dat de bezoekaantallen aan Las Palmas het huidige aantal bezoeken van 81.000 aan de betrokken instellingen beduidend moet kunnen overtreffen.

Het Centrum zal naar verwachting tussen de 120.000 en 150.000 bezoekers gaan trekken.

De huidige culturele infrastructuur van Rotterdam en de geplande investeringen in de culturele en economisch/toeristische sector zorgen nu al voor een enorme aantrekkingskracht op zowel gebruikers als makers.

Vanuit diverse sectoren wordt gewerkt aan het project Rotterdam Attractieve Stad.

Het gegeven dat Rotterdam in 2001 Culturele Hoofdstad van Europa wordt, de Culturele As van het Centraal Station naar de Kop van Zuid wordt doorgetrokken, geïnvesteerd wordt in kunstinstituten - niet alleen in infrastructuur maar ook in activiteiten - en er goede ateliervoorzieningen voor kunstenaars worden geboden, leiden tot talrijke initiatieven en verhoogde belangstelling op zowel lokaal, nationaal als internationaal niveau. Ook festivals en toeristische attracties dragen hiertoe bij.

De Wilhelminapier is een bijzondere binnenstedelijke locatie, waarnaar nu reeds grote bezoekersstromen de weg weten te vinden. Nieuwe culturele functies en commerciële ambities kunnen deze toeloop versterken. Met de opening van het nieuwe Luxor Theater, een vestiging van KPN Telecom en de bouw van nieuwe kantoren, woningen, winkels en horecagelegenheden zal een afwisselend en levendig klimaat ontstaan op de Wilhelminapier.

De bereikbaarheid van de Wilhelminapier is goed, zowel per openbaar vervoer (tram, metro) als per auto (directe verbinding met het stadscentrum en met de ring). Momenteel wordt de haalbaarheid onderzocht van een onbemande ondergrondse shuttle tussen metrostation Wilhelminaplein, waar de rechtbank en het belastingkantoor gevestigd zijn, en Hotel New York. Het voornemen is ook om op loopafstand van Las Palmas een openbare parkeergarage te bouwen met 900 plaatsen.

Bezoekers

Nieuwe culturele initiatieven met een nationale status gedijen uitstekend in Rotterdam. Voorbeelden hiervan zijn het Nederlands Architectuurinstituut, de Kunsthal en het International Film Festival Rotterdam. Bij investeringen in infrastructuur en activiteiten behoren ook hogere bezoekaantallen.

Zo is het totale bezoek aan de Rotterdamse tentoonstellingsruimten (musea, Kunsthal, het Nederlands Foto Instituut, Witte de With en het Nederlands Architectuurinstituut) de afgelopen jaren met 40% toegenomen.

De groei van 576.000 bezoeken in 1995 naar 954.000 bezoeken in 1998 is een absolute stijging van bijna 400.000.

Daarnaast is het bezoek aan filmvoorstellingen in Lantaren/Venster en het Filmfestival met ruim 32% toegenomen. De toename van het aantal bezoeken aan het laatste Filmfestival van 240.000 in 1998 tot 302.000 in 1999 wordt hier nog buiten beschouwing gelaten. Dit betekent dat het totaal aantal bezoekers aan tentoonstellingsactiviteiten en filmvoorstellingen vanaf 1995 met bijna 500.000 is toegenomen tot 1.3 mln. bezoeken in 1998. Dit is een procentuele stijging van het bezoekaantal met 37%. Het aantal registraties, aanvragen per e-mail, adviezen én gebruikers van de verschillende websites zijn hier buiten beschouwing gelaten, maar kunnen zeker als kwalitatieve bezoeken worden aangemerkt.

Zo heeft V2_ het aantal virtuele bezoekers aan de website in het afgelopen jaar zien toenemen van 85.000 naar 200.000. Door de virtuele bereikbaarheid van Las Palmas wordt de reikwijdte vele malen groter dan thans het geval is.

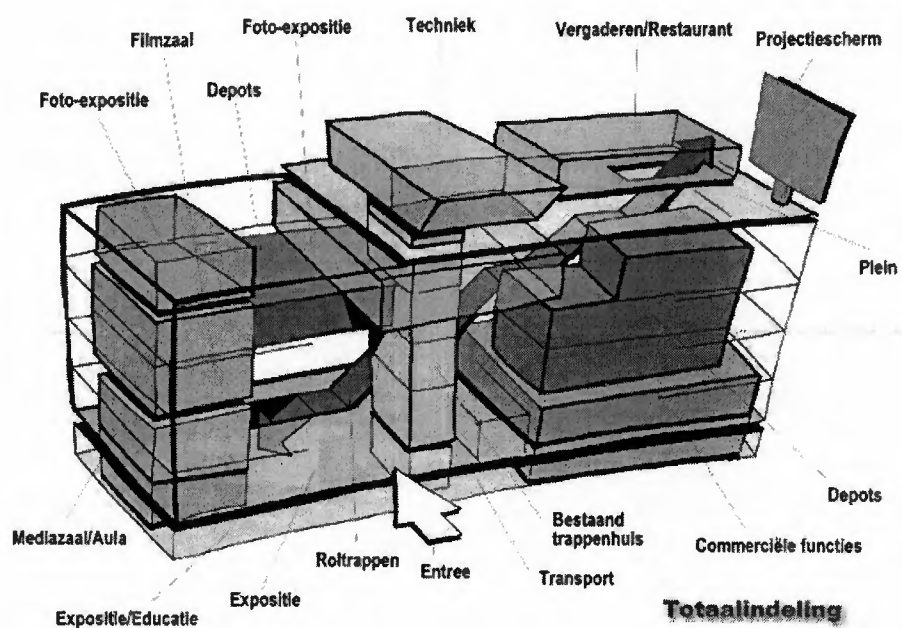
LAS PALMAS HET PLAN

A F B E E L D I N G E N

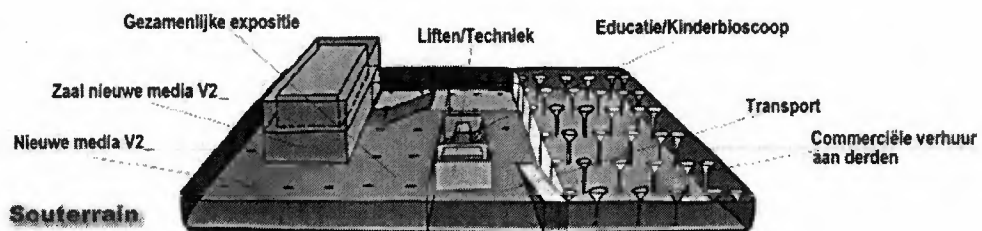
- Totaaloverzicht indeling
- Indeling souterrain
- Indeling begane grond
- Indeling 1e verdieping
- Indeling 2e verdieping
- Indeling 3e verdieping
- Dakindeling

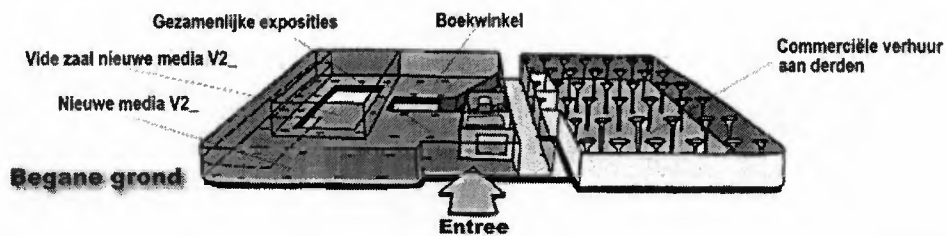
Totaaloverzicht indeling

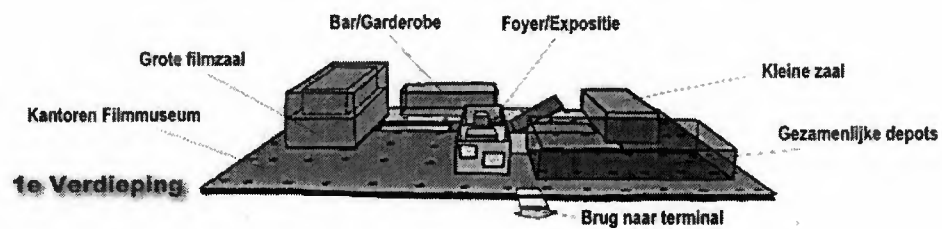
Indeling souterrain

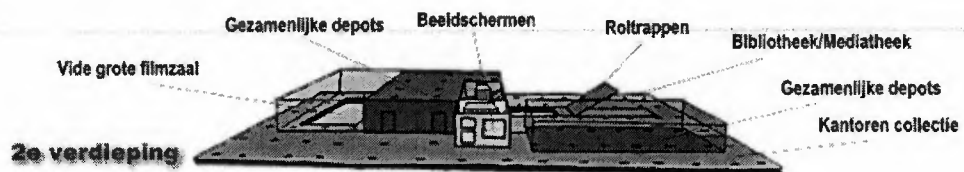
Indeling begane grond

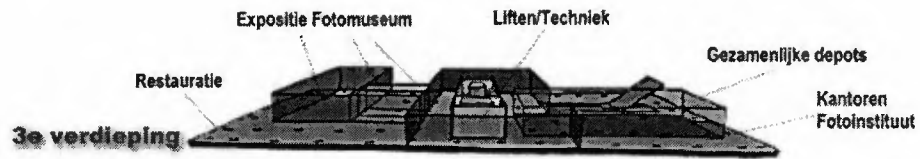
Indeling eerste verdieping

Indeling tweede verdieping

Indeling derde verdieping

Indeling dak

